

ÎNDRUMAR PENTRU AFACERI cu REPUBLICA KAZAHSTAN

Editia: aprilie 2016

Redactat si editat de Biroul pentru Promovare Comercial Economica Astana

Cuprins

Elemente de monografie	2
Economie	2
Resurse minerale	4
Petrol si gaze naturale	4
Energie regenerabila	6
Agricultura	6
Transport	6
Banci- finante	6
Principalii indicatori economici	7
Perspective economice	8
Strategia 2050	9
Comerț exterior	10
Relatiile economice cu Romania	13
Relatiile economice cu UE	15
Reglementari in domeniul comertului	16
Bariere comerciale	17
Investiții	18
Inregistrarea unei companii	19
Licentierea activitatii	22
Reglementari financiar-bancare	23
Taxe si impozite	24
Caracteristicile mediului de afaceri	26
Oportunitati de afaceri	26
Norme privind relatiile sociale și de afaceri	27
Norme privind acordarea vizei de intrare în Kazahstan și regimul străinilor	28
Alte informații utile	29
Adrese utile	32
Nota	33

ELEMENTE DE MONOGRAFIE

Denumirea oficială: Republica Kazahstan.

Poziția geografică: în nordul Asiei Centrale.

Frontiere: lungimea totală - 13394 km.

Vecini: Rusia –7591km, Uzbekistan – 2354km, Turkmenistan – 426km, Republica Kârgâză – 1241km, China – 1782km, ieșire la Marea Caspică – 600 km.

Suprafața: 2.724,9 mii km² (locul 9 în lume, al doilea stat ca mărime în CSI).

Populația: 17,693 mil. locuitori, (februarie 2016) din care 56,7% în mediul urban și 43,3% în mediul rural. Densitatea medie 5,95 locuitori/km²

Capitala: Astana (cca. 935 mii locuitori).

Alte orașe principale: Alma-Ata (1.642.000 locuitori), Karaganda, Șimkent, Semipalatinsk, Pavlodar, Ust-Kamenogorsk, Jambîl, Aktiubinsk, Petropavlovsk, Kostanai, Aktau, Afîrau.

Limba oficială: kazaha (limbă de stat oficială), rusa (limba larg utilizată).

Ziua națională: 16 decembrie – Ziua Independenței – data proclamării suveranității de stat (1991).

Moneda națională: tenghe, introdusă la 15 noiembrie 1993.

Curs valutar: După măsurile de „tranzitie la noua politica economica: reforme în economia reala și noul regim politic monetar” inițiate la 20.08.2015, Banca centrala a adoptat pe termen mediu “regimul monetar având ca ținta nivelul inflatiei”. Rata de schimb a monedei naționale a cunoscut o evolutie volatila, stabilizandu-se în jurul valorii de 340 – 350 KZT la un USD (la momentul redactării).

Structura etnică: peste 120 naționalități, din care: kazahi 51,85%; ruși 31,4%; alte naționalități 16,75% (germani, evrei, coreeni, unguri, ucraineni, belaruși, azerbaidjeni, uzbeki, tătari, români-moldoveni, etc).

Religia: musulmani suniti (70,2 %), ortodocși (26,2 %), alții (3,6 %)

Clima: continentală arida și semi-arida, cu veri racoroase (media sub 30 grd C) și ierni deosebit de reci (media -20 grd C, dar cu extreme în nord est unde temporar poate ajunge la - 50 grd C).

Structura administrativă: Republica Kazahstan este împărțită în 14 provincii și 3 orașe de importanță republicană (Astana, Alma-Ata și Baykonur)

Republica Kazahstan este un stat tânăr, care s-a desprins din componența fostei URSS la 16 decembrie 1991, dată la care anual se sărbătorește Ziua Independenței.

ECONOMIE

Dintre fostele republici sovietice, cu excepția Rusiei, Kazahstanul este cea mai extinsă geografic și dispune de importante rezerve de combustibili fosili, minerale și metale (petrol, gaze naturale, carbune, fier, mangan, crom, nichel, cobalt, cupru, molibden, plumb, zinc, bauxita, aur, uraniu, pamanturi rare). Kazahstanul are un teritoriu arabil de 8,2 %, din care irigat 20.660 kmp. Totuși, dependența economică de exporturile de minerale (titei, uraniu, minerale rare și neferoase) o face vulnerabilă la fluctuațiile de pe piețele internaționale și dependentă de economiile importatoare. Eforturile de diversificare economică nu au adus încă mult așteptatul echilibru macro-economic.

Conform *datelor oficiale kazahе, in anul 2015, comparativ cu aceeași perioada a anului trecut*, PIB a cunoscut o crestere modesta de 1,2%, fata de 4,3% în 2014, in principal datorita influentei negative a preturilor scazute la titei, suprapuse cu efectele regresive financiare si macro-economice din zona euro, Federatia Rusa si China. PIB estimat pentru 2015 (cifrele oficiale nu au fost date publicitatii la momentul redactarii) este de 227 mld USD. Contributia sectoriala a fiecărei ramuri economice, a fost: agricultura 4,8%, industrie 26,2% si servicii 56,5%. Intre acestea, mineritul reprezintă 14,1%, comertul interior 16,3%, constructiile 5,9%, transportul 7,6%.

Slabiciunile sectorului bancar, coruptia, controlul exesiv macro-economic prin sectorul public si birocrația excesiva sunt riscurile principale pentru mediul de afaceri, chiar daca au fost semnalate unele imbunatatiri prin urcarea la pozitia 41 in clasamentul "Doing Business" al bancii Mondiale. S-au inregistrat imbunatatiri la parametrii: dificultatea initierii unei afaceri, timpul de inregistrare, taxe de inregistrare, cadrul de implementare a contractelor, plata taxelor si inregistrarea proprietatilor.

Politicile guvernamentale pentru anul 2016 vizeaza micșorarea efectelor negative datorate pretului scazut la titei, dar si a dezvoltarii in general a tarii, in special a reducerii dependentei de exporturile de petrol, fiind aplicate simultan mai multe programe: "Business road map 2020", "Dezvoltarea industrială accelerată", "Strategia 2050", "Nurly Zhol" (dezvoltarea infrastructurii si constructii), "cei cinci piloni de reforma ai administratiei publice", infiintarea Centrului financiar Astana, toate insotite de asigurarea fondurilor financiare. In ciuda masurilor adoptate, se estimeaza ca in 2016 va fi inregistrat un deficit bugetar de 2 mld USD (cca 0,8 % din PIB) prin imprumuturi la Asia Development Bank si Banca Mondiala (fiecare cu cate un mld USD). Bugetul este construit pe un pret mediu al titeiului de 30 USD/baril. Simultan au fost anuntate amanari de proiecte si reducerea cheltuielilor neesentiale in valoare totala cumulata de 3,3 mld USD. Pentru prevenirea efectelor sociale nedorite, bugetul de cheltuieli sociale a fost mentinut la 6,9%, mai mare decat ultimii doi ani anteriori, educatia, sanatatea, cultura si protectia sociala reprezentand 41,3% din PIB pentru anul 2015. Tot datorita masurilor sociale de protectie, rata estimata a somajului va ramane scazuta la 5% si in 2016.

Prin aderarea a Kazahstanului la [Organizatia Mondiala a Comertului \(OMC\)](#) si intrarea in vigoare a Acordului la 30.11.2015, comertul exterior vor beneficia de un [proces de "permeabilizare" treptata prin eliminarea barierele netarifare, dar si tarifare](#), in sa datorita apartenentei Kazahstanului la [Uniunea Economica Eurasiatica](#), relatiile comerciale (ale Kazahstanului) cu Uniunea Europeana vor fi in continuare marcate de factori geo-politici. La data de 21 decembrie 2015 a fost semnat la Astana, [Acordul de Parteneriat și Cooperare Consolidat \(APCC\)](#) in cadrul caruia sunt reglementate chestiuni privind relatiile economice, comerciale si serviciile, miscarea de capital, energia si materiile prime, achizitiile publice si drepturile de proprietate intelectuala. Acordul abordeaza cooperarea in 29 de sectoare cheie, economic, financiar, energie, transport, mediu, schimbarea climatica, forta de munca, etc. Odata cu ratificarea de către Parlamentul kazah și semnarea decretului de către președintele Nazarbayev, Acordul de Parteneriat și Cooperare Consolidat dintre UE și Kazahstan va fi aplicat unilateral de către partea kazaha începând cu 1 mai 2016, până la ratificarea de către toate statele membre ale UE. Acordul este comprehensiv, aduce colaboararea la un alt nivel calitativ superior și permite extinderea cooperării economice

între UE și Kazahstan în planuri multiple. Acordul va contribui la diversificarea economică a Kazahstanului și va întări competitivitatea.

Aflat în proximitatea a două puteri economice mari (China și Rusia) și în fluxul de marfuri dinspre China spre UE, dezvoltarea infrastructurii de tranzit este în plină desfășurare, Kazahstanul urmând să devină un *centru regional de tranzit* pentru “noul drum al mătăsii” (cale ferată și auto).

Kazahstanul este cea mai dezvoltată țară din punct de vedere economic din Asia centrală și raportul Băncii Mondiale indică o îmbunătățire a *climatului de afaceri* în ultimii ani. Totuși, mai sunt încă multe de realizat pentru reducerea corupției, revizuirii legilor privind regimul de muncă, reglementările mediului de afaceri și realizarea statului de drept. În acest sens, AmCham a prezentat în luna mai 2014 [o analiză a mediului investitional și de afaceri](#) foarte pertinentă în care sunt prezentate cele zece bariere importante pentru oamenii de afaceri străini care doresc să dezvolte afaceri în Kazahstan. Analiza este în linii mari și azi de actualitate.

RESURSE MINERALE

Republica Kazahstan dispune de resurse importante de minerale (cca 5000 de zone exploatabile și 1225 tipuri de minerale), între care cele de hidrocarburi sunt însă cele mai importante, fapt ce a determinat atragerea interesului și investitorilor din statele industrializate, puternic dezvoltate. Dezvoltarea sectorului petrol și gaze naturale al Kazahstanului, după obținerea independenței în anul 1991, a avut o deosebită importanță în redresarea economică a acestei țări după destrămarea tuturor fluxurilor economice existente în timpul economiei planificate a URSS. Potențialul ridicat al dezvoltării acestui sector este determinat de cantitățile importante de petrol și gaze existente, în cea mai mare parte concentrate în platoul Mării Caspice și vestul țării.

Republica Kazahstan dispune de rezerve însemnate de minereuri feroase și neferoase, carbune, bauxita, aur și uraniu. Datorită calității superioare, cuprul, plumbul, zincul, nichelul, cobaltul, molibdenul, cadmiul, wolframul, cromul, și uraniul din Kazahstan sunt deosebit de apreciate pe piața internațională.

La nivel mondial, Kazahstanul ocupă locul întâi la rezervele de zinc, wolfram, barită, al doilea la uraniu, argint, plumb și crom, al treilea la cupru și fluorit, al patrulea la molibden și al șaselea la aur. Este exportator de diamante. Cele mai importante resurse deținute de Kazahstan sunt cele de petrol unde ocupă locul noua în lume (30 mld barili).

Producția de cărbune, inclusiv concentrat de cărbune, a scăzut în anul 2015 cu 6,4 % la 107,1 mil tone, din care cea de lignit a scăzut cu 20% la 5,5 mil tone. În schimb, a crescut producția de uraniu la 23,8 mii tone în 2015, față de 22,8 mii tone în 2014. Kazahstanul își menține astfel poziția de cel mai mare producător de uraniu în lume. Fabrica de la Ulba (filiala a Kazatomprom) a produs 141 mii tone de tantalum, 96 mii tone de niobium și 1,6 mii tone beriliu în anul 2015.

PETROL SI GAZE NATURALE

Principala componentă a economiei kazahstaneze este exploatarea rezervelor de titei, reprezentând 24% din PIB și 76% din exporturi. Rezervele comerciale exploatabile de

petrol ale Kazahstanului sunt estimate la 30 mld barili, positionand Kazahstanul ca al noualea producator mondial. Exista programe de extindere a capacitatii la campurile Tengiz si Karachaganak pentru anii urmatori, inasa in actualele conditii de piata, proiectele sunt amanate. Desi inceperea productiei la campul Kashagan, care ar fi adus o contributie majora la crestera capacitatii de productie, a fost raportata initial in luna sept 2013, la opt ani dupa termenul initial, aceasta a fost oprita la cca o luna datorita fisurarii unei portiuni mari din conducta de alimentare. Repunerea in functiune este estimata pentru sfarsitul anului 2016.

Agencia de Informatii privind Energia a SUA (EIA) a anuntat cresterea previziunilor privind productia de titei a Kazahstanului pentru 2016, la o valoare de 1,73 mil barili/zi (bpd), in crestere cu 0,01 mil. barili/zi. In primul trimestru productia va fi de 1,71 mil bpd, in al doilea de 1,72 mil bpd, iar in al patrulea de 1,75 mil bpd. Pentru anul 2017, EIA preconizeaza o productie de 1,75 mil bpd. In anul 2015, productia de titei a fost in Kazakhstan de 1,72 mil bpd. Conform datelor statistice ale BP, rezervele comerciale de titei erau in anul 2015 de 30 mld barili.

Campul Tengiz are in prezent productia cea mai mare, cu cca 580 mii barili/zi (2013), ceea ce reprezinta cca o treime din total. Productia urmeaza sa fie extinsa la 854 mii barili/zi pana in 2021. Productia campului Tengiz este exportata prin Caspian Pipeline Consortium (CPC) prin Novorossiysk, la Marea Neagra. O cantitate mai redusa este exportata pe calea ferata la Odessa si Feodosiva in Ucraina.

Campul Karachaganak, produce 222 mii barili/zi (2013), cca 12% din total. Rezervele campului sunt estimate la 9 mld barili titei si gaz condensat si 47 triliarde picioare cubice de gaz natural. Exista un proiect de expansiune la 239 mii barili/zi pana in 2021.

Campul Kashagan, ar urma sa produca 370 mii barili/zi, dupa reintrarea in functiune, estimata la sfarsitul anului 2016, iar rezervele comerciale sunt de 13 mld barili.

Kazahstanul dispune de trei rafinarii situate la Atyrau, Pavlodar si Shymkent, cu o capacitate totala de 345 mii barili/zi. Acestea nu procesau productia de titei interna din ratiuni cantitative, dar si calitative, asa incat o mare parte din titei este exportat in Rusia. Cele trei rafinarii sunt in proces de re tehnologizare, astfel incat sa creasca si capacitatea de procesare, dar si pentru includerea in gama produselor rafinate a benzinei euro 5.

Rezervele de gaze naturale (ian 2014) erau estimate la 3,9 triliarde metri cubi, in timp ce productia este de aproape in intregime asociata si situata in vestul tarii. In ciuda cresterii de patru ori a productiei de gaze naturale fata de 2011, productia de gaz uscat a ramas practic constanta, cca 43,2 mld. mc, ceea ce reprezinta 40% din gazele asociate, restul fiind reinjectate in campurile petroliere pentru mentinerea capacitatii productiei de titei. Lipsa conexiunilor intre zona producatoare (vest) si cele consumatoare de gaze naturale (est), a condus la acoperirea necesarului in zona Almaty si Shymkent, din Uzbekistan. De asemenea, Kazahstanul este zona de tranzit pentru gazele exportate de Uzbekistan si Turkmenistan catre Rusia si China. Obiectivul Kazahstanului este de a dezvolta o retea de conducte de gaze care sa lege zona de productie cu zonele industriale unde acesta este utilizat, eliminand astfel necesitatea importurilor din Uzbekistan, desi eficacitatea acestui

proiect este contestata de resursele ieftine de LPG si carbune. Pe de alta parte, planurile de crestere a capacitatii de export catre China prin conducta Beineu-Bozoi-Akbulak au fost realizate.

Kazahstanul a crescut producția de gaz cu 5,2% în 2015, față de o producție de 45,713 mld mc. în 2014, ajungând la valoarea de 21,635 mld mc. și 23,827 mld mc gaze asociate în anul 2015.

ENERGII REGENERABILE

Producția de energie regenerabilă în Kazahstan a crescut în anul 2015 cu 22 % comparativ cu anul 2014, adăugând 704 mil. kwh la producția deja existentă. Energia electrică produsă în același an a fost de 90,8 mld. kwh, în scădere cu 3,3 % comparativ cu anul 2014. În aceasta perioadă au fost realizate 14 proiecte în domeniul producției de energie regenerabilă. În cadrul programului de trecere la „economia verde” electricitatea produsă din surse regenerabile se preconizează ca va atinge 3% din producția totală în anul 2020 și 10 % în anul 2030.

AGRICULTURA

Conform datelor statistice locale, agricultura a contribuit cu 4,8% la PIB al Kazahstanului in anul 2015. Cerealele si animalele sunt cele mai importante produse agricole. Terenurile agricole ocupa cca 8,2 %, din care terenul irigat este de 20.660 kmp.

Principalele produse rezultate din zootehnie sunt: pielea, carnea si lana. Principalele culturi agricole sunt: graul, orzul, bumbacul si orezul. Exportul de grau reprezinta o sursa importanta de valuta straina.

TRANSPORT

Kazahstanul are 96 de aeroporturi, 15.079 km de cale ferata, 93.612 km de drumuri, din care numai 250 km de autostrada.

Flota maritima este formata din: 1 vas cargo, 8 tancuri petroliere, 1 refrigerator cargo, si un tanc specializat. Dispune de cinci porturi/terminale: Aqtau (Shevchenko), Atyrau (Gur'yev), Oskemen (Ust-Kamenogorsk), Pavlodar, Semey (Semipalatinsk).

In ciuda dezvoltarii recente, in special pentru asigurarea tranzitului pe ruta China – EU, infrastructura necesita inca multe proiecte de dezvoltare si investitii.

BANCI-FINANTE

Stabilitatea sectorului bancar kazah s-a resimtit puternic dupa socul financiar global din 2007-2009. Cateva banci importante, BTA Bank J.S.C. si Alliance Bank, au avut dificultati financiare. Ulterior, BTA a fost achizitionata de KazKomertBank care a devenit astfel cea mai importanta de pe piața kazaha. Sectorul bancar si-a redus expansiunea, în luna sept 2015, existand 35 de banci comerciale inregistrate în Kazahstan, din care 16 non-rezidente. Principalele banci comerciale sunt, după KazKomertBank, Halyk, Tsesna, Sverbank si Kaspi. Desi sistemul bancar rus si cel kazah au unele elemente comune, sunt insa si diferite fundamentale. Bancile din Kazahstan au avut o lunga perioada de stabilitate

politica si crestere economica. Tehnologia bancara si calificarea personalului este superioara celei din Rusia, dar mai redusa comparativ cu tara noastra.

Conform datelor Băncii Centrale a Kazahstanului, moneda națională – tenge (KZT), s-a întărit în raport cu USD și EUR în luna februarie 2016, de la 364,79 KZT/USD la sfârșitul lunii ianuarie la 349,82 KZT/USD la începutul lunii martie 2016. KZT a atins un maxim la 24 februarie 2016, cu valoarea de 348,69 KZT/USD și un minim la 4 februarie de 375,25 KZT/USD. În raport cu EUR, moneda kazahă s-a întărit de la 397,88 KZT în ultima zi a lunii ianuarie până la 385,36 KZT, în ultima zi a lunii februarie.

Inflația în Kazakhstan a fost de 2,5 % în lunile ianuarie-februarie 2016, conform Comitetului național de statistică. Prețurile la produsele alimentare au crescut cu 2,7%, la cele ne-alimentare cu 1,8 % și la servicii cu 2,8 %. Indicele de inflație pentru luna februarie 2016, comparativ cu aceeași lună în anul 2015 a fost de 15,2%, prețurile la alimente crescând cu 12,4 %, la produsele ne-alimentare cu 25,4 % și la servicii cu 8,9%. Inflația la nivelul întregului an 2015 a fost de 13,6 %.

Rezervele de aur și de valută străină, inclusiv rezervele Băncii Centrale a Kazahstanului și a Fondului Samruk Kazyna au scăzut la 90,64 mld USD în luna ianuarie 2016. Activele Fondului național au crescut cu 0,22 %, la 63,65 mld USD, de la începutul anului. Rezervele brute ale Băncii Centrale au scăzut cu 3,15 %, până la 26,99 mld USD, în aceeași perioadă. Rezervele internaționale nete au scăzut cu 3,54 %, până la 26,98 mld USD în luna ianuarie. Activele în valută au scăzut cu 6,32 %, până la 19,02 mld USD, iar cele în aur au crescut cu 5,32 % până la 7,98 mld USD. La sfârșitul anului 2014, rezervele totale însumau 102,45 mld USD.

Datoria publică externă era de 153,4 mld USD la 31.12.2015. Deficitul bugetar este prognozat sa ramana pana la 3% din PIB in perioada 2016-2018, ceea ce inseamna un nivel scazut de imprumuturi publice. Factori pozitivi: rezervele de 90 mld USD ale Fondului Suveran și ale Bancii centrale. Imprumuturile externe guvernamentale vor ramane scazute. Factori negativi: rata mare a datoriei externe private fata de PIB (pentru risc BB). Mentinerea preturilor scăzute la titei va menține sub presiune moneda nationala crescand rapid costul imprumuturilor si cererea de finantare externa bruta.

Datorita masurilor de ajustare a politicii monetare (20.08.2015) se estimeaza ca inflatia se va stabili la o medie de 7% pe termen mediu. Desi o parte a creditelor neperformante au fost reglementate, rata ramane crescuta la 23,6 % comparativ cu 33% in anul 2013.

PRINCIPALII INDICATORI ECONOMICI

Indicator/an	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2016*
PIB (mld USD) WB	133	115	148	188	203	220	229	227	236
Crestere PIB (%) WB	3,2	1,2	7,3	7,5	5	6	4,3	1,2	2,8
PIB/loc (USD) WB	9650	10010	10440	11070	11780	12500	12500	14500	16000
Inflatie (%) WB	9,5	6,2	7,8	7,4	6	4,8	6,7	13,6	6-8
Somaj (%) Ag statistica KZ	7	6,9	6,3	5,4	5,3	5,2	5	5	

* estimari

PERSPECTIVE ECONOMICE

Prețul scăzut la titei, recesiunea din Rusia și scaderea ritmului de dezvoltare din China, revenirea lentă economică din zona euro, toate acestea piețe externe importante ale Kazahstanului, au condus la o creștere economică redusă, estimată sub 3% pentru anul 2016, urmând ca în anii 2017-2018 să asistăm la rate medii de 3 %.

Situația economică rezultată din scăderea prețurilor la materiile prime exportate (în principal titei, dar și minerale), atât valoric cât și cantitativ, a condus la scăderea veniturilor bugetare, respectiv estimări de deficit bugetar pentru anul 2016. Guvernul a luat măsuri fiscale, monetare și economice pentru limitarea efectelor negative, respectiv: liberalizarea cursului, amanarea proiectelor economice neesențiale, creșterea alocațiilor bugetare pentru asistența socială, programe de construcții civile și infrastructură (Nurly Zholl, Expo 2017), extinderea spațiilor locative în Astana, măsuri de atragere a investițiilor străine (stimulente financiare, zone libere, facilități de acordare a vizei), diversificarea structurii economice.

Estimările noastre (scenariul pozitiv) indică ca prețul la titei pe piețele internaționale va cunoaște o creștere modestă, probabil ceva mai vizibilă spre sfârșitul anului 2016, ceea ce va conduce la menținerea stării macroeconomice actuale în acest an. Bugetul va fi supus presiunilor, însă strictetea aplicării politicilor economice prin controlul politic va menține deficitul în zona controlabilă. Consumul privat se așteaptă să fie redus ca răspuns la creșterea inflației, rezultată în principal din creșterea prețurilor produselor de import. Direcționarea profitului spre asigurarea protecției sociale și mai puțin spre dezvoltare nu va contribui la dezvoltare economică, dar va menține stabilitatea socio-politică. Temperarea creșterii cursului de schimb (legat în principal de prețul la titei) va aduce un echilibru al prețurilor de consum care va accentua presiunea pe reducerea cursului și implicit reducerea tendinței inflationiste. Nici ratele dobânzii nu vor fi stimulante pentru dezvoltare. Semnale pozitive în economie vor veni din efectele economice rezultate din pregătirile pentru Expo 2017, intrarea în producție a câmpului Kashagan și posibile dezvoltări de afaceri de substituție a importurilor, în principal în a doua jumătate a anului 2016. Creșterea PIB estimată este de 0,5 – 1 %.

În condițiile menținerii prețului la titei sub 30 USD/baril (scenariul negativ), condițiile macroeconomice vor fi dificile, rata de schimb ridicată, creșterea ratei inflației, rata mare a dobânzii, scăderea importurilor, creșterea deficitului bugetar, toate aspecte cu efecte negative, creșterea PIB estimată fiind (negativă) de - 0,5 – 0 %.

Conform aprecierilor Bancii Mondiale, situația de stagnare economică, denumită generic „noua normalitate”, va rămâne prezentă în Kazahstan cel puțin pe termen mediu. Aceeași instituție internațională apreciază măsurile adoptate de Guvern și de Banca Centrală ca fiind corecte și necesare, iar poziția financiară a Kazahstanului este apreciată de specialiștii Bancii Mondiale ca sustenabilă și normală pentru o țară cu economie structurată pe exploatarea și exportul de materii prime. Măsurile anti-criză adoptate de Guvern necesită timp pentru ajustarea efectivă a dezechilibrelor.

Pe termen mediu și lung, evaluările Bancii Mondiale indică o revenire modestă a prețurilor la titei (scenariul de bază) sau menținerea la actualele valori (scenariul negativ) ceea ce va avea implicații semnificative asupra economiei kazahe. Evoluțiile din economiile UE, China

și Federația Rusă nu sunt imbucuratoare pentru Kazahstan, zona euro având perspectiva unei creșteri economice de max 2% pentru anul 2016, China și Rusia își vor menține ritmul actual de creștere, fiind posibilă chiar o nouă contractare în Rusia.

În raportul Bancii Mondiale se preconizează pentru Kazahstan: menținerea unui volum redus al importurilor pe fondul scaderii consumului; scderea cererii de servicii; reducerea volumului proiectelor de dezvoltare finanțate de la bugetul de stat; accentuarea interesului pentru atragerea de investitori străini; creșterea redusă a indicatorilor privind sărăcia și somajul; condiții nefavorabile creditării;

PLANUL STRATEGIC PRIVIND DEZVOLTAREA REPUBLICII KAZAHSTAN PANA IN ANUL 2050.

Cu prilejul discursului către națiune a președintelui Nursultan Nazarbaev, ținut la data de 14 decembrie 2012, denumit "Strategia – Kazahstan 2050, noua direcție politică pentru statul independent", au fost prezentate orientările strategice politico-economice ale Republicii Kazahstan pe termen lung.

În cadrul strategiei, există multe abordări care privesc aspecte economice și unele dintre ele vizează raporturile economice și comerciale cu alte țări. O mare parte din directive sunt în acord cu principiile larg cunoscute și aplicate la scară globală de multe națiuni ale lumii care își propun un ritm de dezvoltare crescut. Între acestea, demne de reținut sunt: conceptul "Economia întâi, apoi politica", necesitatea continuării procesului de diversificare a economiei, dezvoltarea unei economii solide bazate pe proprietatea privată și liberă competiție, creștere economică bazată pe investiții străine și interne, continuarea programelor de dezvoltare denumite "industrializare accelerată", continuarea planului de modelare a mediului de afaceri prin "2020 Business Roadmap", dezvoltarea infrastructurii și continuarea procesului de privatizare, pentru că până în 2050 Kazahstanul să intre în rândul primelor 30 state industrializate din lume.

De asemenea, sunt prevăzute direcții strategice pentru modernizarea politicilor macroeconomice: politicile bugetare, monetare și de venituri din taxe. În ceea ce privește investițiile și proiectele de dezvoltare, principalul criteriu aplicat avizării este eficiența economică, indicator care trebuie să asigure cel puțin reîntoarcerea fondurilor investite. Același criteriu va fi aplicat și sprijinului financiar guvernamental care va fi acordat sectoarelor economice eficiente și nu companiilor.

Nu în ultimul rând, este menționată distinct față de capitolul "relații de politică externă" și "diplomatia economică și comercială", care are ca priorități naționale promovarea exporturilor și atragerea de investiții străine directe, priorități bazate exclusiv pe rațiuni pragmatice, diversificarea gamei de produse exportate și protejarea economiei naționale.

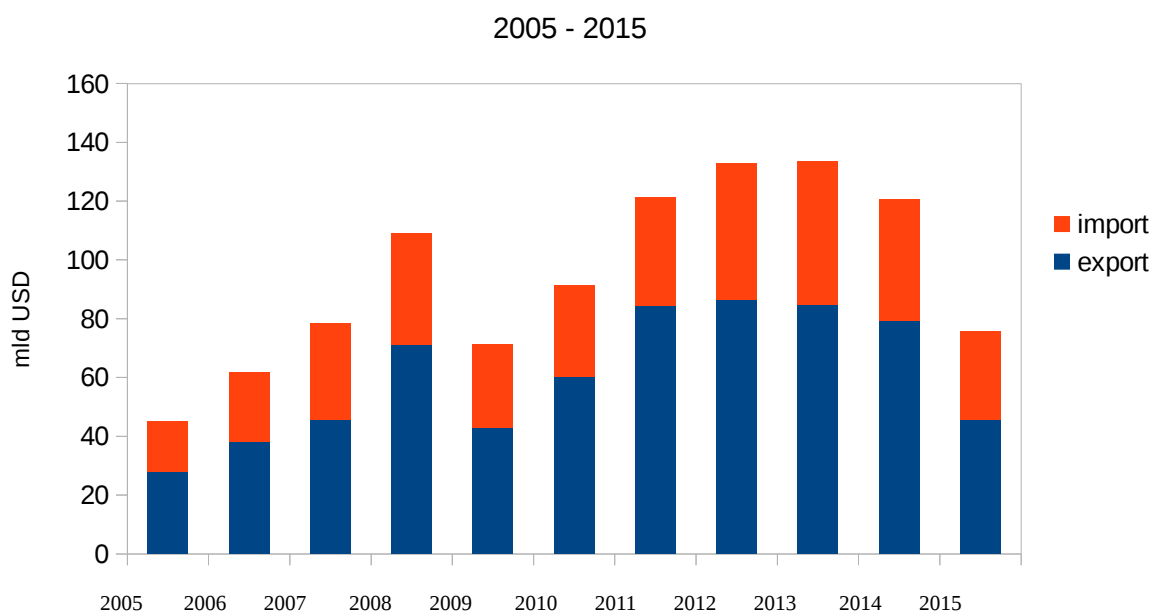
Discursul președintelui Nazarbayev, ținut la 17.01.2014, a redefinit Strategia 2050, traversând directivele și coordonatele de dezvoltare a Republicii Kazahstan pentru atingerea obiectivului de intrare în rândul primelor 30 de state dezvoltate, prin: creștere anuală minimă a PIB de 4%, creșterea investițiilor de la 18% în prezent la 30% din PIB, introducerea economiei bazată pe cunoaștere și creșterea la 70% a exporturilor de produse nepetroliere.

[Programul prezidential pentru reforma in administratie](#), include un capitol privind industrializarea si cresterea economica. Principalele prevederi se refera la: privatizarea terenurilor agricole, schimbarea scopului utilizarii terenului, imbunatatiri ale politicilor si procedurilor privind taxele si taxele vamale, implementarea principiului “fereastră unica” pentru exportatori si importatori, dezvoltarea declaratiei vamale electronice, scurtarea timpilor de scoatere din vama, sistem vamal integrat, monitorizarea importurilor pe tot lantul de distributie, introducerea vamuirii “post factum”, simplificarea legalizarilor pentru proprietati si bani, introducerea de la 1 ian 2017 a declaratiei universale pe venit, infiintarea de centre de procesare a declaratiilor, inregistrarea mandatorie a veniturilor si cheltuielilor, simplificarea procedurii de procesare a permiselor de constructii, eliminarea monopolului de stat in evaluarea proiectelor si a documentarii, inlocuirea standardelor din constructii, reorganizarea industriei electrotehnice, extinderea companiilor de electricitate regionale, noul tarif, reforma antimonopol, intarirea institutiei ombudsman-ului pentru sprijinirea oamenilor de afaceri, infiintarea de JV si atragerea de investitori strategici in sectoarele prioritare ale economiei (turism, infrastructura, energie regenerabila, produse lactate, carne, infiintarea de clustere pentru crearea economiei bazate pe cunoastere, valorificarea comerciala a cercetarii, dezvoltarea “Eurasian transcontinental transport corridor”, a infiintarii unui hub aerian langa Alma Ata, infiintarea “Astana International Financial Centre” centru financiar regional, etc. Lista completa a masurilor poate fi studiata [aici](#).

COMERȚ EXTERIOR

Conform datelor statistice oficiale ale Republicii Kazahstan, volumul total al **comerțului exterior al Kazahstanului în anul 2015** a fost de 75,9 mld USD, din care 45,7 mld USD export kazah și 30,1 mld USD importuri în Kazahstan. În anul 2015, comerțul exterior al Kazahstanului a scăzut cu 37,1% comparativ cu anul 2014, exporturile scăzând cu 42,5%, iar importurile cu 26,9%.

Evoluția comerțului exterior al Kazahstanului

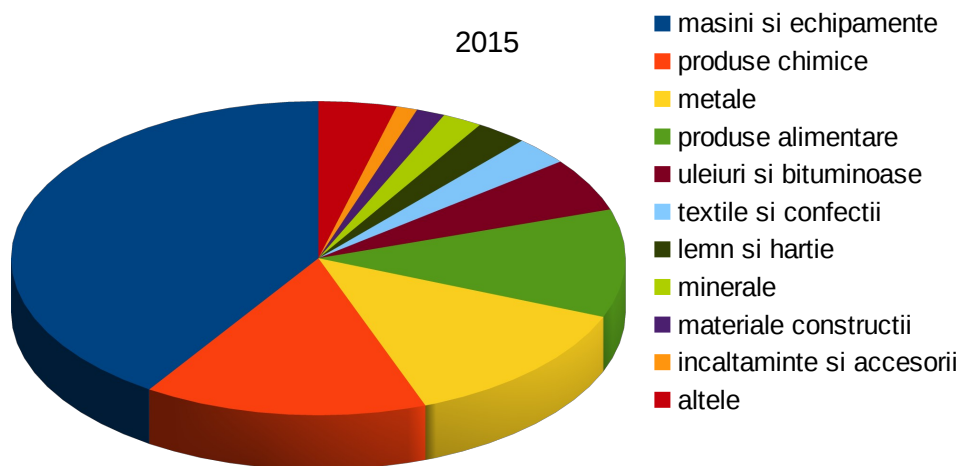

La nivel schimburilor comerciale pe continente, Kazahstanul derulează 48,9% din comerțul exterior cu Europa, 24% din Asia, 3,6% din America și 0,3% din Africa. În cadrul acestora, exporturile kazahe sunt direcționate în proporție de 65,2% Europa, 22% Asia, și 1,7%

America, iar în ceea ce privește importurile 24,1% din Europa, 27% din Asia și 6,6% din America.

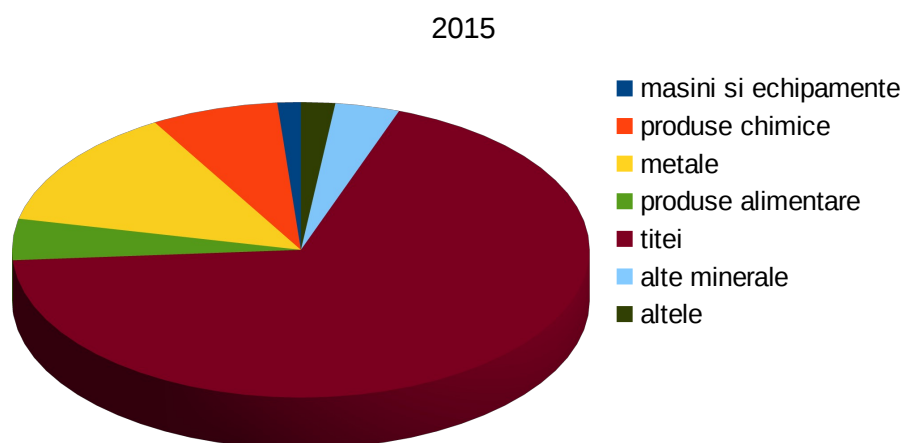
Structura importurilor în Kazahstan constă în: mașini, echipamente și mijloace de transport – 40,6%, produse chimice – 14,9%, metale și produse din acestea – 13,2%, animale vii, produse vegetale și alimentare – 11,1%, uleiuri minerale și materiale bituminoase – 5,5%, textile și confecții, 2,9%, produse din lemn și hârtie – 2,7%, produse minerale – 2,1%, materiale de construcție – 1,5%, încălțăminte și galanterie – 1,1%, altele – 4,1%.

Structura importurilor in Kazahstan

Structura exporturilor kazahe este formată din: țiței și gaze naturale – 68 %, metale și produse din acestea – 13,1%, produse chimice – 7,1%, animale vii, produse vegetale și alimentare – 4,5%, produse minerale (altele decât țiței) – 3,6%, mașini, echipamente și mijloace de transport – 1,3%, altele 1,9%.

Structura exporturilor din Kazahstan

Din volumul total, 15,7 mld USD (20,8%) s-au derulat cu state membre ale **Uniunii Economice Eurasiatice** (UEE), din care 4,8 mld USD (10,7%) export kazah și 10,8 mld USD (36,1) importuri în Kazahstan. Comerțul Kazahstanului cu țările membre ale UEE a scăzut cu 28,6% comparativ cu nivelul înregistrat în anul 2014, din care exporturile au scăzut cu 31,7 % , iar importurile cu 27,1%.

Schimburile comerciale ale Kazahstanului în cadrul UEE. Valori în mld USD.

- Exporturile către Federația Rusă în anul 2015 s-au ridicat la 4,3 mld USD, scăzând cu 32,0% față de anul anterior, iar importurile au fost de 10,2 mld USD, în scădere cu 25,9%.
- Exporturile către Republica Belarus în anul 2015 au fost de 47,7 mil USD, în scădere cu 22,2% comparativ cu anul 2014, iar importurile au atins nivelul de 472 mil USD, în scădere cu 39 %.
- Exporturile către Republica Armenia au fost de 716 mii USD, în creștere cu 76.7%, iar importurile au fost de 3,8 mil USD, ceea ce reprezintă o scaderă de 50,4%.
- Exporturile către Republica Kîrgîzstan au fost de 495 mil USD în scădere cu 29,8% față de aceeași perioadă anterioară și importurile de 177,1 mil USD, în scădere cu 49,6%.

Schimburile comerciale ale Kazahstanului în cadrul UEE au fost dezechilibrate în anul 2015, 92,4% fiind în relație cu Rusia și doar 4,3% cu Kîrgîzstan și 3,3% cu Belarus, comerțul cu Armenia fiind nesemnificativ. În timp ce exporturile kazahe sunt direcționate în principal către Rusia (88,9%), și într-o mai mică măsură către Kîrgîzstan (10,1%), importurile provin în proporție covârșitoare din Rusia (94%) și nesemnificativ din Belarus (4,3%). Ca dinamică, comparativ cu anul anterior, se constată scăderi pe toate relațiile, atât la export cât și la import.

Cei mai importanți *primi parteneri comerciali* ai Kazahstanului, la nivel de țară sunt: Rusia (19,2%), China (13,9%), Italia (12,3%), Olanda (7%), Franța (4,4%), Elveția (3,7%), Germania (3,1%), Turcia (2,7%), Ucraina (2,6%), SUA (2,4%), Uzbekistan (2,2%), România (1,9%), Spania (1,9%), Japonia (1,9%), Coreea (1,8%), Polonia (1,5%).

Cei mai importanți *importatori din Kazahstan* sunt: Italia (17,8%), China (12%), Olanda (10,9%), Rusia (9,5%), Franța (5,9%), Elveția (5,8%), România (2,9%), Grecia (2,8%), Turcia (2,8%), Spania (2,7%), Ucraina (2,6%), Uzbekistan (2,1%), Japonia (1,9%), Marea Britanie (1,8%), Polonia (1,7%), Coreea (1,7%), Iran (1,2%).

Cei mai importanți *exportatori în Kazahstan* sunt: Rusia (33,9%), China (16,8%), Germania (6,6%), SUA (4,7%), Italia (3,9%), Ucraina (2,7%), Turcia (2,5%), Uzbekistan (2,4%), Franța (2,2%), Coreea (2%), Japonia (1,9%), Belarus (1,6%), Marea Britanie (1,3%).

În cadrul schimburilor comerciale cu **Uniunea Europeană (UE)**, volumul total a fost de 31,3 mld USD (ceea ce reprezintă 41,3% din total), din care 24,4 mld USD (53,5%) exporturi kazahe în UE și 6,8 mld USD importuri în Kazahstan din UE (22,8%).

Relatiile economice ale Romaniei cu Kazahstanul

Cadrul juridic

Relatiile comerciale ale României cu Republica Kazahstan au la baza Acordul de Parteneriat și Colaborare între UE și statele membre ale UE, pe de o parte, și Republica Kazahstan, pe de alta parte.

La data de 02.03.2010 a fost semnat la Astana, Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Kazahstan cu privire la colaborarea economică, intrat în vigoare la data de 31 mai 2011.

Odata cu Acordul de cooperare economica, a fost semnat și Protocolul de cooperare în domeniul uraniului, între KAZATOMPROM, din partea kazaha și CNU și Nuclearelectrica, din partea româna.

Schimburile comerciale bilaterale romano-kazahe

	mil USD							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	3.882,9	1982,8	1909,9	3362,1	3.021,5	2432,8	3164	1163,7
Export	82,0	72,3	110,23	175,3	110,8	52,6	84,3	47,5
Import	3.800,9	1910,5	1799,67	3186,8	2910,7	2380,3	3079,7	1116,2
Sold	- 3.718,9	-1838,2	-1689,44	- 3011,5	-2799,9	- 2327,7	-2995,4	- 1068,7

Principalele categorii de **produse exportate** de Romania in anul 2015 sunt: echipamente electro-mecanice – 46,8 %, produse chimice – 18,6%, mase plastice si cauciuc - 9,9%, lemn si produse din lemn - 7,5%, produse din metale comune – 6,1%, mijloace de transport - 5,2% si altele.

Importurile din Kazahstan sunt in proportie de 99,8% formate din titei, restul reprezentand ingrasaminte chimice (1,2 mil USD).

România este al 12 lea partener comercial al Kazahstanului, cu o pondere de 1,9% din totalul comerțului exterior al Republicii Kazahstan și un volum total de 1,4 mld USD, din care 1,3 mld USD exporturi kazahe și 76 mil USD exporturi românești. România are o balanță deficitară cu Republica Kazahstan datorită importurilor de materii prime energetice,

alături de multe alte țări europene și nu numai, între care: Italia, Olanda, Franța, Elveția, Grecia, Spania, Marea Britanie, Polonia, Turcia, Japonia, Iran. Ca nivel al exporturilor, România se poziționează alături de Ungaria, Tailanda, Mexic, deasupra Iranului, Bulgariei, Danemarcei, Estoniei, Greciei, Letoniei, Portugaliei, Slovaciei, Sloveniei, Croația, Georgiei, Moldovei, Turkmenistan, Egiptului, etc. Nivele semnificativ superioare exporturilor românești înregistrează țări din UE cu potențial similar României precum: Polonia, Lituania și Cehia, țări favorizate însă de ruta de transport terestră mult mai scurtă decât cea pe care trebuie să o parcurgă exportatorii români și de elementul cultural comun – limba și prezența unei comunități largi rezidente în Kazahstan implicate în activități comerciale.

În planul **cooperării economice și al investițiilor** kazahe în România, procesarea titeiului kazah în rafinaria Petromidia pentru satisfacerea pieței interne românești, dar și pentru exportul de produse rafinate (finite) pe piețele adiacente unde Rompetrol are cca 1000 stații de benzină în șase țări (Republica Moldova, Bulgaria, Franța, Spania și Georgia), rămâne principalul pilon al relației economice strategice dintre cele două țări.

Rominserv SA va derula în continuare până în 2017 proiectul de modernizare a rafinării Pavlodar. La acestea se adaugă activitatea de exploatare a titeiului de către OMV-Petrom, fiind în atenție perspectivele de participare la licitațiile de concesionare pentru noi perimetre petrolifere. La fel de importantă pentru diversificarea cooperării economice în plan bilateral, este și prezența pe piața kazahă a companiei românești SIVCO care a realizat și propus partenerilor kazahi proiecte de dezvoltare a platformei eLearning, dar și proiecte pentru sectorul cultură, afaceri externe, agricultură, vamă, finanțe.

Conform datelor statistice românești, un număr de 25 de societăți comerciale mixte cu un capital de 38,5 mil USD funcționează în România. Conform declarațiilor părții kazahe, investițiile românești în Republica Kazahstan sunt de cca 800 milioane USD, între care cele mai importante sunt făcute de OMV Petrom.

Dialogul la nivel guvernamental a cunoscut în anul 2013 o revigorare semnificativă, fiind organizate la Astana, două vizite oficiale de nivel înalt, care au avut și o componentă economică și desfășurarea la Astana a celei de-a X-a sesiuni a Comisiei mixte interguvernamentale de cooperare comercială, economică și tehnico-stiințifică. Cu prilejul discuțiilor oficiale au fost făcute propuneri de noi inițiative de cooperare economică, între care: extinderea relațiilor comerciale în alte sectoare de interes precum: transferul de tehnologie, pregătirea de resurse umane, IT, industria metalurgică, logistică, transport, utilizarea consiliului bilateral de afaceri ca instrument de dezvoltare și diversificare a relațiilor comerciale și economice, necesitatea reluării discuțiilor privind cooperarea în domeniul uraniului și propunerea părții române de deschidere a unei linii aeriene comerciale directe București – Astana.

În perioada 27-28 iunie 2015, s-au desfășurat la București lucrările celei de-a XI-a sesiuni a Comisiei mixte interguvernamentale pentru cooperare comercial - economică și tehnico-stiințifică. Principalele prevederi ale Protocolului vizează: susținerea reciprocă pentru acțiuni de promovare care să conducă la extinderea nomenclatorului de marfuri exportate, încurajarea participării reciproce la proiectele de investiții; schimbul de informații privind comerțul exterior și oportunități de afaceri; extinderea cooperării în domeniul energiei;

promovarea coridoarelor de transport AGRI si TRACECA; cooperarea privind proiectele de dezvoltare a infrastructurii feroviare; cooperarea la nivelul autoritatilor portuare din Constanta si Aktau; dezvoltarea cooperarii in domeniul agriculturii, a IMM-urilor, a turismului; dezvoltarea colaborarii la nivel cameral; participarea Romaniei la EXPO 2017; promovarea noilor tehnologii, cooperarea în initiativa Carta "Green Bridge".

Tot în anul 2015, o delegație condusa de ministrul roman al Energiei a participat la forumul KAZENERGY, prilej cu care a fost primit de premierul kazah și a avut intrevederi și discuții cu ministrul kazah al Energiei, președintele KMG si președintele Kazenergy.

Relatiile economice ale R. Kazahstan cu tarile UE

La data de 21 decembrie 2015 a fost semnat la Astana, [Acordul de Parteneriat și Cooperare Consolidat \(APCC\)](#) de catre Federica Mogherini, Inaltul reprezentant pentru Afaceri externe si Politici de securitate, vice-presedinte al Comisiei Europene si Erlan Idrissoyev, ministrul Afacerilor Externe al Republicii Kazakhstan. Documentul este primul acord avansat de cooperare al UE cu o tara din Asia Centrala, indicand importanta acordata relatiilor cu cel mai important partener economic din regiune. Prin textul acordului sunt reglementate chestiuni privind relatiile economice, comerciale si serviciile, infiintarea de noi companii, modul lor de operare pe piata, miscarea de capital, energia si materiile prime, achizițiile publice si drepturile de proprietate intelectuala. Acordul abordeaza cooperarea in 29 de sectoare cheie, economic, financiar, energie, transport, mediu, schimbarea climatica, forta de munca, etc. UE mai are semnate si alte acorduri cu Republica Kazahstan în domeniile energiei si securitatii nucleare. Partea kazaha a ratificat Acordul la 25 martie 2016.

Domeniile prioritare de cooperare a UE cu Kazahstanul sunt prevazute în [Strategia Regională a UE pentru Asia Centrala](#) (2007 - 2013). Aceasta prevede in linii principale: permanentizarea dialogului politic, initiativa educationala europeana, initiativa europeana pentru justitie, dialogul pe tema drepturilor omului, dialogul permanent pe tema energiei. Interesele strategice europene vizeaza securitatea si stabilitatea regionala ca sursa primara energetica pentru UE. Strategia se doreste a fi un instrument de promovare a dezvoltarii economice, a comertului si a investitiilor, inlaturarea barierele comerciale, sprijinul pentru intrarea in OMC, promovarea unui mediu de afaceri favorabil si sprijinirea diversificarii economice (prin dezvoltare sustenabila si a resurselor locale), sprijina reformele in sistemul financiar. Nu in ultimul rand sunt promovate INOGATE si TRACECA (proiecte de infrastructura de transport energie si comert) .

Republica Kazahstan reprezinta un [important partener comercial si investitional pentru UE din Asia Centrala](#). Date suplimentare privind [Situatia schimburilor comerciale UE-Kazahstan](#) pot fi analizate [aici](#) si [aici](#).

mld Euro

	Importuri UE	Exporturi UE	Balanta
2011	22,9	5,9	-16,9
2012	24,5	6,9	-17,5
2013	23,6	7,4	-16,2
2014	23,9	6,8	-17,1

Exportatorii romani pot accesa [date și informații utile privind piața kazaha și pe pagina Comisiei Europene](#).

REGLEMENTĂRI ÎN DOMENIUL COMERȚULUI

Activitatea de comerț a Kazahstanului este fundamentată pe orientarea spre deschiderea economiei țării, participarea cu drepturi egale la diviziunea internațională a muncii și integrarea în economia mondială. Kazahstanul este membru formal al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) începând cu data de 27.07.2015, însă aplicarea efectivă a Acordului a fost inițiată începând cu 15.12.2015.

Indicatorii legați de activitățile de comerț exterior sintetizați în clasamentul Bancii Mondiale [“Trading Across Borders”](#), poziționează Kazahstanul pe locul 122 din 185, ceea ce nu reprezintă o situație favorabilă. Este de așteptat că odată cu aplicarea reglementărilor legate de Acordul de aderare la OMC situația sa cunoască îmbunătățiri semnificative de la an la an.

Câteva din principalele [implicații rezultate din aderarea Kazahstanului la OMC](#) sunt:

- obligații asumate: scăderea graduală a tarifului vamal mediu de la 10,4% la 6,5%; accesul investitorilor străini la zece sectoare de servicii; cerințele „conținutului local” pentru activitățile de exploatare a sub-solului vor fi anulate până în anul 2021; cerințele pentru conținutul local pentru achizițiile semi-guvernamentale vor fi anulate până în anul 2021; interzicerea oricărei subsidii la export sau la substituția importurilor; taxele vamale vor scădea în decurs de cinci ani cu 2-5% până la reducerea lor completă; reducerea taxelor de export în 3-5 etape, cu 25-50%;
- importurile în Kazahstan sunt cu destinația locală sau cu destinație alt stat membru al Uniunii Economice Eurasiatice (UEE), funcție de declararea mărfii fiind stabilită taxa vamală. Nu este posibil importul la taxa vamală aplicată pentru Kazahstan pentru ca apoi mărfurile să fie re-exportate în alt stat membru al UEE, nici chiar dacă se dorește plata diferenței de taxa vamală;
- obligativitatea emiterii facturii electronice începând cu data de 11.01.2016 pentru toate mărfurile importate în Kazahstan și în tranzit spre alte state membre ale UEE;
- funcție de operațiunea de comerț, sunt necesare următoarele documente: pentru mărfuri importate din afara UEE > factura electronică și copie pe hârtie a acesteia, declarație vamală verificată și avizată de Comitetul de taxe și venituri; pentru mărfuri produse în Kazahstan > certificat de origine (formularul CT-1) și factura electronică și copie pe hârtie a acesteia, declarație vamală verificată și avizată de Comitetul de taxe și venituri; pentru mărfuri importate în Kazahstan din alte state membre ale UEE > factură electronică și copie pe hârtie a acesteia, cerere de import și dovada plății taxelor (formular 328.00) verificate și avizate de Comitetul de taxe și venituri;
- în ceea ce privește taxele de export, începând cu 01.03.2016, taxa de export la țiței este determinată pe baza unei formule ce ia în calcul prețul mediu al țițeiului pe piață, în perioada anterioară. Calculul prețului mediu se face de Comitetul pentru taxe și venituri și va fi publicat oficial înainte de a 25-a zi a lunii anterioare lunii pentru care se calculează taxa. Pentru prețuri la țiței sub sau egale cu 25 USD/baril, taxa de export este 0. Pentru alte produse petroliere, taxa de export se calculează trimestrial de Ministerul Economiei Naționale, pe baza unei formule. Dacă prețul scade sub 375 USD/tona (cca 49 USD/baril) se aplică o taxă fixă și nu calculul rezultat din formulă. Pe teritoriul Kazahstanului nu se aplică taxa de export dacă prețul mediu la țiței este sub 187,5 USD/tona (cca 24 USD/baril);

Odată cu aderarea Kazahstanului la OMC, importurile din România în Kazahstan se fac la [tariful consolidat](#). Importul în Kazahstan necesită utilizarea obligatorie a comisionarilor în vama licențiați, a cărei listă poate fi consultată la www.keden.kz. Este de importanță majoră determinarea cu claritate a destinației mărfurilor înainte de realizarea importului în Kazahstan, respectiv Kazahstan sau UEE.

De asemenea, Kazahstanul nu va mai acorda subsidii (asistența financiară, granturi, credite de stat, garanții la credite, excepții de taxe și alte beneficii care au ca obiectiv promovarea exporturilor și substituția importurilor, cu excepția unor categorii privind grupuri și regiuni vulnerabile economic și social, cercetarea și dezvoltarea, cultura și istoria, precum și sectorul agricultură). Măsurile de sprijinire existente pentru IMM vor rămâne în vigoare. Până în anul 2021 este acceptată măsura de sprijinire a producătorilor locali în licitațiile guvernamentale, acordându-se o preferință de 20%. Cerințele „conținutului local” pentru achizițiile făcute de Samruk Kazayna și subsidiarele sale sunt anulate de la data aderării la OMC, rămânând valabile numai cele angajate contractual înaintea aderării. Sunt în adoptare măsuri de aliniere la cerințele dreptului de proprietate intelectuală. Rezolvarea disputelor se va face pe baza organismelor de reglementare (DSB) din cadrul OMC.

Bariere comerciale

Conform [DGTRADE](#), [există un număr de cinci bariere netarifare](#), cu referire la clauza conținutului local, transferurile intracorporative, serviciile de furnizare intracorporative, restricții financiare temporare în situații de criză și taxe de export la materii prime și produse similare.

Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE) a publicat un [raport privind barierele comerciale de reglementare și procedurale](#) referitor la Kazahstan.

[Raportul SUA privind barierele comerciale netarifare](#) menționează: legislația comercială „slabă”, lipsa unui sistem juridic efectiv de reglementare a disputelor contractuale, precum și birocrația administrativă. Multe companii care operează în Kazahstan au raportat dificultăți logistice semnificative. La acestea se adaugă un sistem împovărat de monitorizare al taxelor care afectează orice decizie de deschidere a unui birou de reprezentare. Companiile străine au raportat și necesitatea menținerii unui personal excedentă numai pentru a face față sistemului de taxe și inspecțiilor frecvente. Autoritățile fiscale au inițiat ocazional procese penale împotriva angajaților firmelor străine.

În opinia noastră însă, majoritatea barierelor netarifare au fost reglementate odată cu adoptarea pachetului legislativ ce a urmat aderării la OMC.

Corupția este identificată ca o altă barieră structurală pentru comerț și investiții în Kazahstan. Aceasta afectează aproape tot mediul de afaceri din Kazahstan. Conform Delegației UE la Astana, *un alt set de probleme ce afectează comerțul și investițiile în Kazahstan, sunt: vizele de muncă, permisele de muncă, licențele pentru activitățile de inginerie și construcții, precum și aspecte legate de angajarea forței de muncă străine.*

INVESTITII

Volumul total al investițiilor străine directe în primele nouă luni din anul 2015 a fost de 8,1 mld USD. Principalele țări investitoare au fost: Olanda – 33,6%, SUA – 16,6%, Elveția – 12,8%, urmate de Franța, Marea Britanie, Belgia, Rusia, Italia, Germania, Coreea de Sud și Japonia. Banca Națională a anunțat că investițiile directe străine (FDI) în sectorul petrol și gaze naturale în primele nouă luni ale anului 2015, au scăzut la 1,9 mld USD, ceea ce reprezintă o scădere cu 72,7% față de anul 2014. Explorarea geologică și cercetarea au atras 3,8 mld. USD, sau cu 14,3% mai puțin decât în perioada similară anterioară.

În cadrul măsurilor anunțate de Kazahstan pentru facilitarea investițiilor străine se număra și aplicarea regimului unilateral „fără vize”, pentru cetățenii din Elveția, Spania, Belgia, Ungaria, Monaco, Singapore, Australia, Norvegia, Suedia, Italia, Marea Britanie, Statele Unite, EAU, Germania, Japonia, Malaezia, Olanda și Finlanda - 19 țări care investesc în mod activ în economia kazahă. De asemenea, se acorda dreptul de a angaja o forță de muncă străină peste cota națională pentru o perioadă mai mare de 1 an, pentru investiții în construcții.

Legea investițiilor prevede excepții de aplicare a taxelor pe venit pentru zece ani, pe teren pentru zece ani, pe proprietate pentru opt ani, a taxelor vamale pentru echipamentele și piesele de schimb importate în cadrul investiției pentru cinci ani, se acorda subsidii de 30% din costul construcției și lucrărilor, achiziției echipamentelor, plus gratuități la teren, clădiri, structuri, mașini și utilaje. [Ghidul complet al investitorului poate fi studiat aici.](#) [Legislația care reglementează investițiile străine, și nu numai, poate fi studiată aici.](#)

Kazahstanul este cea mai atractivă piață de investiții din Asia Centrală. În 2014, investițiile străine directe în Kazahstan s-au ridicat la 23,711 mld USD. Kazahstanul a reușit să atragă investiții substanțiale de la declararea independenței, până în 2014 investițiile străine totalizând 194 mld USD, în principal în sectorul petrol și gaze naturale, dar și spre sectorul manufacturare. Din această sumă, 48% (81,6 mld USD) au fost atrași în ultimii patru ani. În anul 2012 a fost înregistrat un record de 22,5 mld USD, o creștere de 7% față de anul anterior.

Cu toate acestea, există spete acuzate de investitorii străini privind aplicarea diferită a reglementărilor juridice și care interpretează presiunea autorităților de reglementare ca un mijloc de obținere a mitei. Unii investitori au raportat „hartuirea” de către Poliția financiară prin verificări neanunțate, inspecții extrem de numeroase și îndelungate. Sunt raportate procesele civile ca mijloc de presiune. Aplicarea neconsecventă a legislației și reglementărilor la toate nivelele guvernamentale, combinate cu tendința justiției de a accepta automat poziția guvernului a creat obstacole semnificative afacerilor în Kazahstan.

Zone economice speciale

Legea zonelor economice speciale din 2011 permite companiilor străine să înființeze companii, ele funcționând pe baza unor proceduri simplificate care sunt exceptate și de la reglementările vamale. Companiile ce operează în zonele economice speciale se bucură și de un regim fiscal favorabil. În Kazahstan sunt 9 zone economice speciale (ZES), localizate în Astana, portul Aktau, lângă Almata - Alatau Information Technology Park, la Ontustik Cotton Center în sudul Kazahstanului, zona "Borabay", Atyrau National Industrial

Petrochemical Techno park, zona metalurgica din Karaganda, Khorgos (la frontiera Kazaho-Chineza) si in Pavlodar.

„Continutul local”

Deși regimul [“continutului local”](#) urmează să fie anulat pana în 2021, el aplicandu-se numai contractelor semnate înainte de aderarea la OMC, [Legea “continutului local” din 2009, amendata in 2010](#), prevede ca societatile comerciale inregistrate pe teritoriul kazah sa achizitioneze un procent minim din produsele si serviciile necesare de pe piata locala, in cadrul contractelor pe care le incheie, inclusiv a fortei de munca.

Înregistrarea unei companii in Kazahstan

Inainte de a descrie procedura, este de retinut ca incurajam companiile romanesti care doresc sa inregistreze o forma de reprezentare proprie in Kazahstan, sa utilizeze serviciile companiilor de consultanta jurica, conform lista anexata, hatisul de documente si procedura fiind complexa din perspectiva unui om de afaceri care se afla pentru prima oara in Kazahstan. Nu recomandam utilizarea unor servicii ale unor persoane fizice care pentru sume mai mici, pot pretinde ca ofera acelasi gen de servicii, inasa fara sa ofere nici o garantie a finalitatii actului de inregistrare.

Formele de inregistrare

Companiile straine pot inregistra in Kazahstan subdiviziuni structurale, care pot fi: birou de reprezentare sau filiala, sau subsidiara, care poate fi: societate comerciala cu raspundere limitata sau pe actiuni, conform: legii 220/22.04.1998 (societati cu raspundere limitata), legii 415/13.05.2003 (companii pe actiuni), Codului civil din 27.12.1994 si legii 2198/17.04.1995 (filiale si birouri de reprezentare). Procedura de inregistrare difera atat ca documente solicitate cat si ca taxe, motiv pentru care cele prezentate in continuare sunt doar cu caracter orientativ:

Pentru a înregistra o persoană juridică la Autoritatea de Înregistrare (Ministerul Justiției și oficiile sale teritoriale), trebuie depuse toate documentele necesare, dupa cum urmeaza:

- Declarația tip semnata de către fondator sau de fondatorul autorizat ;
- Documentele de constituire și de altă natură in limba kazaha si rusa, legate si numerotate, în trei exemplare;
- copii ale documentelor care dovedesc identitatea fondatorilor/persoanei juridice , certificate de inregistrare la autoritatile financiare.

În cazul în care fondatorul este o altă entitate juridică, este necesar să se prezinte:

- Declarația de la Departamentul de impozitare a arieratelor, de la infiintarea persoanei juridice, sau in lipsa acesteia o copie legalizată a certificatului de înregistrare sau de re-înregistrare;
- copie legalizată a certificatului statistic (dacă este disponibil);
- copie legalizată a certificatului de plata a taxelor contribuabilului.

Persoanele juridice cu participare străină sunt înregistrate în conformitate cu procedura stabilită de înregistrare a persoanelor juridice RK.

Trebuie depuse următoarele documente suplimentare:

- extras legalizat din registrul comerțului, sau alt document legalizat, care certifică faptul că persoana juridică străină fondator este o persoană juridică în conformitate cu legislația unui stat străin, cu traducerea legalizată în limba kazaha și rusă;
- copie a pașaportului sau alt document de identitate al fondatorului, cu o traducere legalizată în limba kazaha și rusă.
- Documentul care atestă adresa entității juridice,
- Chitanța sau alt document care confirmă plata la buget a taxei pentru înregistrarea persoanelor juridice sau deschiderea contului filialei și/sau reprezentanței.

Pentru a **deschide o sucursală sau reprezentanță** a unei persoane juridice străine, este necesar să se prezinte:

- declarație de înregistrare;
- statutul filialei sau reprezentanței, confirmate de către organul de conducere al persoanei juridice;
- împuternicire emisă de către organul de conducere al persoanei juridice către șeful filialei sau reprezentanței, cu o traducere legalizată în limba kazaha și limba rusă;
- decizia persoanei juridice să înființeze o sucursală sau reprezentanță, cu o traducere legalizată în limbile kazaha și rusă;
- un extras legalizat din Registrul Comerțului sau alt document legalizat care să ateste că persoana care deschide sucursala sau reprezentanța în Republica Kazahstan este o entitate juridică în conformitate cu legile țării sale, cu o traducere legalizată în limba kazaha și rusă;
- un document legalizat care confirmă înregistrarea fiscală a persoanei juridice străine în țara lor de origine, cu o traducere legalizată în limbile kazaha și rusă
- copie legalizată a actului constitutiv al persoanei juridice străine, cu o traducere legalizată în limba kazaha și rusă;
- copie a documentelor constitutive ale persoanei juridice, cu o traducere legalizată în limba kazaha și rusă;
- un document care să confirme adresa;
- chitanța sau alt document care confirmă plata taxei pentru înregistrarea de stat a persoanei juridice sau înregistrarea contului de filiale și reprezentanțe.

Durata înregistrării unei companii:

Conform [raportului anual realizat de Banca Modiala](#), pentru înființarea unei firme cu răspundere limitată în Kazahstan sunt necesare cinci zile lucrătoare și parcurgerea a patru proceduri, cu un capital minim de 5 GNI. Cu toate acestea, experiența noastră indică nu numai timpi de înființare de până la două luni, dar și proceduri complexe, care adesea prelungesc și mai mult aceste termene.

Înregistrarea este obligatorie pentru toate persoanele juridice stabilite pe teritoriul Republicii Kazahstan, indiferent de scopul activității lor, tipul și natura activităților lor, participanții (membri). Filialele și reprezentanțele persoanelor juridice situate pe teritoriul Republicii Kazahstan sunt supuse înregistrării, fără dobândirea personalității juridice.

Înregistrarea persoanelor juridice și înregistrarea de sucursale și reprezentanțe, se efectuează de organismele teritoriale ale Ministerului Justiției.

Tipuri de servicii publice pentru înregistrarea persoanelor juridice

În prezent, toate serviciile privind înregistrarea online a persoanelor juridice sunt oferite prin centre de servicii publice: înregistrarea persoanelor juridice, de sucursale ale acestora și birouri de reprezentare; înregistrarea încetării existenței persoanei juridice, filiale și reprezentanțe; duplicatele statutului persoanei juridice, societăți pe acțiuni, sucursalele sale și reprezentanțe; înregistrarea modificărilor și completărilor la documentele de constituire ale unei persoane juridice, societăți pe acțiuni.

Lista documentelor necesare depuse la centrele de servicii publice stabilite prin Instrucțiunea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și înregistrarea de filiale și reprezentanțe, aprobate prin ordin al ministrului de Justiție al Republicii Kazahstan din data de 04.12.2007 № 112.

Data înregistrării persoanelor juridice, înregistrarea (re-înregistrare) de filiale (reprezentanțe) și de emitere a documentelor.

Înregistrarea de modificări și completări la documentele de constituire ale persoanelor juridice care nu sunt legate de subiectele de antreprenariat privat, precum și societăți pe acțiuni, care funcționează pe baza statutului și de înregistrare (re-înregistrare) ale sucursalelor (reprezentante) se fac în termen de cel mult zece zile lucrătoare de la data depunerii cererii cu documentele necesare.

Pentru persoanele juridice, sucursalele acestora (reprezentanțe), cu excepția societăților pe acțiuni, care funcționează pe baza statutului, sucursalele acestora (reprezentante), eliberarea certificatului de înregistrare de stat (re-înregistrare) a unei persoane juridice, certificatul de înregistrare (reînregistrare) a filialei (reprezentanței), reveniri la cererea de înregistrare (re-înregistrare) a persoanei juridice se face în următoarea zi lucrătoare după depunerea cererii cu documentele necesare.

În conformitate cu articolul 12 din Legea "Cu privire la înregistrarea persoanelor juridice și înregistrarea de sucursale și reprezentanțe ale acestora" un document care confirmă înregistrarea (re-înregistrarea) persoanei juridice, a sucursalei (reprezentanta), un certificat eliberat de autoritatea de înregistrare în forma prevăzută Guvernul Republicii Kazahstan (Hotărâre Guvern № 2121 din data de 15 decembrie de 2009)

Eliberarea certificatelor menționate anterior este pus în aplicare pe [portalul web "egov"](#).

Refuzul înregistrării persoanelor juridice și de înregistrare a sucursalelor (reprezentante), precum și alte dispute între fondatorii entităților și autoritățile de înregistrare juridică pot fi atacate în instanța de judecată.

Serviciile electronice în domeniul de înregistrare a persoanelor juridice:

Plata taxei de înregistrare se face online sau incluzând o copie electronică a chitanței sau a altui document ce confirmă achitarea taxei de înregistrare pentru înregistrarea persoanei juridice.

În scopul de a simplifica procedurile administrative la egov, se pot emite certificate electronice pentru următoarele: persoană juridică înregistrată, sucursală sau reprezentanță; sucursale și reprezentante al unei persoane juridice; participarea unei entități juridice în alte entități juridice; participarea unei persoane în alte entități juridice; toate activitățile de înregistrare a unei entității juridice, filială sau reprezentanță"; modificări la documentele de constituire ale unei persoane juridice.

Pentru mai multe detalii, contactați Ministerul Justiției al Republicii Kazahstan:
Astana, str Orynbor nr 8, Casa ministerelor, intrarea 13; Tel.: +7 7172 740737 +7 7172 740201; e-mail: kanc@minjust.kz

Termene de emiteră a documentelor pentru înregistrare:

Nu mai mult de cinci zile lucratoare de la prezentarea actelor pentru afaceri mici, mijlocii si mari, înregistrare branse si oficii de reprezentare, pe baza de contract si statut standard

Nu mai mult de 11 zile lucratoare de la prezentarea actelor pentru firme medii si mari, pentru branse si oficii de reprezentare pe baza de contracte si statut atipic.

Dupa obtinerea aprobarii:

Vor fi obtinute urmatoarele acte: certificatul de stat de înregistrare, un card statistic si un certificat de înregistrare la autoritatea financiara (taxe). Stampila si contul bancar poate fi deschis, conform legislatiei kazahe (in moneda locala si straina).

Bransele si oficiile de reprezentare pot opera prin conturi externe. O companie înregistrata pe teritoriul altui stat poate opera pe teritoriul Kazahstanului. Pentru aceasta trebuie sa fie înregistrata la autoritatea financiara locala (taxe) unde isi desfasoara activitatea, unde are biroul central sau activele.

Avand in vedere implicatiile majore legate de înregistrarea pentru desfasurarea activitatilor comerciale pe teritoriul Kazahstanului, *recomandam* angajarea unor consultati de specialitate juridici pentru indeplinirea conditiilor de înregistrare cu exactitate si finalizarea procedurilor in cel mai scurt timp fara complicatii.

Licentierea activitatii

Pentru desfasurarea afacerilor in anumite sectoare este necesara obtinerea unor licente, dupa cum urmeaza: industrie, energie atomica, substante toxice, transport, medicamente, substante psihotrope, securitatea informatiilor, echipament special pentru lucrari de investigatie, armament si echipamente militare, informatizarea si comunicatiile, utilizarea spatiului extraterestru, educatie, mass-media, agricultura, silvicultura, geodezie si cartografie, servicii medicale, servicii pentru persoane fizice si juridice, jocuri de noroc, zootehnie, expertiza juridica, cultura, sector financiar si activitati conexe, arhitectura, planificare urbana si con-

structii, productia de alcool etilic si produse alcoolice, productia de tutun, export-import, bursa marfuri.

Pentru obtinerea licentei, vor trebui prezentate urmatoarele acte:

Cerere, copie statut (exceptie pentru export/import) si certificatul de inregistrare de stat, copie document identificare, copie legalizata certificat de stat de inregistrare (antreprenor individual), copie certificat inregistrare la autoritatea fiscala (taxe), copie document de confirmare a platii taxei de licenta, alte documente relevante. Pentru activitatile financiar-bancare, actioneaza si reglementari specifice emise de Banca Centrala.

Licenta se emite in 15 zile lucratoare dupa prezentarea documentelor cerute.

30 de zile lucratoare pentru licente in sectorul energiei atomice, activitate finaciara si bancara.

Desfasurarea activitatilor fara licenta este pedepsita administrativ si penal, cu amenda, confiscare, declararea nulitatii asupra operatiunilor efectuate.

Reglementari financiar-bancare

Valuta

Conform prevederilor legii nu sunt stabilite limite privind circulatia capitalului si desfasurarea activitatilor comerciale.

Licentierea este necesara pentru activitati de schimb valutar.

Reglementarile privind inregistrarea si notificarea tranzactiilor de capital, intrari de peste 500 mii USD (bunuri sau bani) si iesiri de peste 100 mii USD. Se prevede ca Banca Nationala a Kazahstanului sa primeasca o copie a contractului de transfer de capital, inaintea desfasurarii tranzactiei si apoi o notificare dupa finalizarea operatiunii. Regimul inregistrarii si notificarii priveste numai rezidentii kazahi.

Conform legislatiei actuale, durata repatrierii valutei este determinata numai pe baza conditiilor unui contract economic extern. Nu exista limitari in derularea operatiunilor de export si import dupa repatrierea valutei, care priveste numai persoanele fizice sau juridice kazahe.

Procedura de control a repatrierii valutei priveste contractele care depasesc echivalentul a 50 mii USD prin alocarea unui numar de identificare intr-o banca comerciala care deserveste partea residenta a contractului.

In conditii financiare globale deosebite, presedintele poate aproba regimul special al valutei, pe o perioada de maxim un an, dupa consultarea cu Banca Nationala.

Pentru detalii: Banca Centrala a Republicii Kazahstan; Cladirea №31, micro-district "Koktem-3" Alma Ata, Kazakhstan, 050040 Fax: 8 (727) 2704-703, 8 (727) 2617-352, 8 (727) 2704-799 Call-center: 8 (727) 2704-591 e-mail: hq@nationalbank.kz

Taxe și impozite

Persoanele juridice straine trebuie sa fie inregistrate la autoritatea financiara (taxe) in urmatoarele cazuri:

- Deschidere cont bancar in calitate de rezident
- Primirea unui venit din sursa kazaha netaxabila
- Statutul de rezident

Inregistrarea unei entitati nerezidente se face:

- Pentru o entitate nerezidenta pe baza numarului national de inregistrare, imediat dupa inregistrarea la autoritatile juridice;

Sau

- Pentru o entitate nerezidenta care deruleaza afaceri in kazahstan printr-o agentie permanenta, fara a deschide o bransa birou de reprezentare, la autoritatile financiare la locul unde isi are sediul agentia permanenta.

Rezidentii sunt taxabili in ceea ce priveste venitul castigat in Kazahstan. Non-rezidentii sunt taxabili privind veniturile din surse kazahe, indiferent de locul platii.

Ca regula, venitul este considerat ca provenit din sursa kazaha daca este obtinut prin munca/servicii realizate in Kazahstan sau venitul obtinut de la un rezident sau nerezident activ in Kazahstan, printr-o agentie permanenta. Veniturile din Kazahstan pot fi dobanda, dividende, etc. Strainii sunt obligati sa-si obtina statutul de rezident daca stau in Kazahstan cel putin 183 zile in orice perioada de 12 luni care se sfarseste in perioada de taxare.

Acordurile pentru evitarea dublei impuneri pot modifica reglementarile de definire a statutului de rezident.

Activitatile de afaceri si investitii sunt supuse de regula urmatoarelor taxe (lista completa mai include si alte taxe):

- Taxa pe venit corporativ
- Taxa pe venitul individual
- Taxa pe extractia de minerale
- TVA
- Taxa pe teren a entitatilor juridice
- Taxa pe proprietate a persoanelor juridice sau antreprenori individuali
- Taxa pe mijloc auto la persoane juridice
- Taxe pensii, deductii sociale

Taxa pe venit corporativ

Persoane juridice, rezidente sau nerezidente care deruleaza afaceri printr-o agentie permanenta sau castiga venit din surse kazahe.

10% - venituri din productie, procesare si vanzare produse agricole;

15% - venituri pasive (comisioane, castiguri, veniturile in Kazahstan pentru nerezidenti)

20% - taxa pe venit corporativ

Deduceri:

Pentru cheltuielile sociale si in scop caritabil, pana la 3% din venitul taxabil;

Pentru cheltuieli de pregatire resurse umane (includ cheltuieli educatie, cazare, calatorie)

Pentru beneficii din leasing financiar, tranzactii bonuri de valoare

Taxa se calculeaza si achita anticipat de companiile mari, ale caror venituri totale anuale, inclusiv ajustarile pentru perioada anterioara, exced suma egala cu 325.000 indexul de calcul, pentru perioada de taxare.

Anul fiscal incepe la 1 ianuarie.

Declaratia se depune la autoritatea locala de taxare, nu mai tarziu de 31 martie a fiecarui an ce urmeaza perioadei de taxare.

Platile in avans se fac nu mai tarziu de 25 ale fiecarei luni.

Taxa pe venit individual

Platesc persoanele fizice care detin entitati taxabile.

Deduceri: Venitul angajatilor, venitul unui individ de la un agent taxabil, dividende, comisioane, castiguri, burse, venituri din contracte de asigurare, 5% - venituri dividende 10% - alte venituri

Venituri exceptate de la plata: Dividende, daca sunt indeplinite urmatoarele conditii: detinerea portofoliului de actiuni mai mult de 3 ani si peste 50% din valoarea capitalului autorizat sau a actiunilor persoanei juridice sau a consortiului daca este detinut de persoana care nu este utilizatorul resurselor subterane. Mai sunt si alte exceptii.

TVA

Platitori: persoanele inregistrate (individuali, antreprenori, entitati rezidente, nerezidentii ce deruleaza afaceri in Kazahstan prin bransa, birou de reprezentare, importatori, etc.)

Inregistrarea obligatorie ca platitori de TVA implica volume de vanzare ce depaseste 30.000 ori indexul de calcul pentru o perioada de un an.

Valori: 12% la valoarea de taxare a volumului si importurilor taxabile;

0% la export, transport international, produse in gospodarie, contracte exploatare subsol, combustibili pentru aeronave straine.

Scutiri de TVA:

Teren si cladiri rezidentiale, servicii financiare, servicii ONG-uri active in cultura, stiinta, educatie, medicina, investitii aur.

Plata TVA este scutita la importul de bancnote si monede straine si locale, bonuri de valoare, bunurile importate de persoane fizice pe baza de duty-free; produsele (exceptie cele accizabile) importate pentru uz umanitar, pentru utilizarea oficiala a ambasadelor, bunurile declarabile, medicamente, echipamentele medicale, timbrele, materii prime pentru Banca Nationala, etc.

Accizele se aplica la alcool, lichioruri, coniac, tigari, benzina, titei, condensat, vehicule cu capacitate peste zece persoane, vehicule utilitare cu capacitate peste 3000 cc, sasiuri pentru vehicule cu capacitatea peste 3000 cc, produse medicale continand alcool.

Pentru mai multe detalii rugam accesati: [Comitetul pentru taxe din subordinea Ministerului Finantelor](#)

Avand in vedere complexitatea, anvergura si implicatiile majore juridice legate de plata taxelor pentru activitatile comerciale desfasurate pe teritoriul Kazahstanului, *recomandam cu fermitate* angajarea unor consultati de specialitate pentru evaluarea cat mai precis posibil a datoriilor fata de stat inaintea angajarii in operatiuni comerciale. [Ghidul Codului fiscal poate fi studiat aici.](#)

De asemenea, recomandam analiza periodica a modificarilor Codului fiscal care se publica pe internet in luna decembrie, pentru anul urmator. Pagina de internet a companiei de consultanta financiara [Deloitte in Kazahstan](#) (ca si alte companii de consultanta juridica sau finanicara) ofera pe baza de abonament gratuit anuntul actualizarilor legislative.

CARACTERISTICILE MEDIULUI DE AFACERI

Pornind de la cerinta expresa a Guvernului kazah de a implementa intr-o masura cat mai mare a experientei externe, integrand forta de munca locala si tehnologiile inovatoare, coreland aceste cerinte cu interesele oamenilor de afaceri romani de a fi prezenti pe piata kazaha, optiunea cea mai eficienta este inregistrarea unei companii locale si/sau formarea unui parteneriat cu o companie locala. Pentru marfurile de larg consum (alimente, incaltaminte, imbracaminte, mobila si decoratiuni interioare, etc) existenta unui spatiu de prezentare si desfacere devine o necesitate si mai stringenta. Luand in considerare controlul extrem de redus asupra lantului de distributie in Kazahstan (din ratiuni multiple) exportatorii romani pot sa aiba in vedere infiintarea unui centru de import si distributie propriu, de preferinta la Alma Ata. Dezvoltarea afacerilor in Kazahstan necesita rabdare si determinare in a depasi dificultatile birocratice. Succesul depinde insa in mare masura de profesionalismul echipei de negociere, dar si de calitatea produsului/serviciului oferit.

Companiile romanesti care doresc sa se angajeze in parteneriate locale trebuie sa aiba in vedere prevederile juridice ce tin de "continutul local" (pana in 2021), care insemna folosirea intr-o proportie semnificativa a fortei de munca locale, a materialelor si echipamentelor produse local. Trebuie sa cunoasca faptul ca eliberarea vizelor de munca si a permiselor de munca sunt procese birocratice, consumatoare de timp, resurse umane si financiare. De asemenea, trebuie sa cunoasca faptul ca, in conformitate cu legislatia locala contractele de munca cu expertii romani trebuie sa respecte si prevederile legii locale si, intre altele, salariul trebuie sa fie echivalent cu cel al unui angajat local pentru acelasi tip de activitate.

Nu mai putin important este faptul ca o companie mixta ce isi desfasoara activitatea in Kazahstan va trece prin numeroase inspectii ale autoritatilor locale vamale, de taxe si impozite, de mediu sau pe probleme de munca. Din aceste ratiuni, *incurajam si recomandam companiilor romanesti sa utilizeze serviciile companiilor locale de servicii juridice si financiare* (vezi lista anexata), evitand astfel (desi nu exista nici in acest caz o garantie) eventuale probleme in relatia cu autoritatile locale si cele financiare.

Oportunitati de afaceri

Principalele arii de interes sunt:

- Dezvoltarea si aplicarea tehnologiilor noi, cercetare, proiectare, energie si energie regenerabila;
- Exploatare resurse minerale (petrol, gaze naturale, metale, minerit)
- Productia de utilaje si echipamente (sectorul petrol si gaze, energetic, petrochimie, etc)
- Tehnologia informatiei (resurse umane, educatie vocationala, aplicatii personalizate);
- Educatie - pregatirea resurselor umane;
- Comertul intern cu imbracaminte, incaltaminte, accesorii vestimentare, produse alimentare;

- Agricultura (material genetic, produse veterinare, tehnologii si servicii, eficientizare utilizare apa la irigatii, tehnologii organice, educatie vocationala, cercetare)

Norme privind relatiile sociale si de afaceri

Salutul este formal, datorită naturii ierarhice a societății și în mod comun constă în strângerea de mână, de multe ori, în semn de respect, mână stângă se aduce ușor lângă mână dreaptă a partenerului. Strângerea de mână este normală, nu foarte puternică și nu foarte moale. Este de preferat ca în momentul salutului să priviți partenerul în ochi. Dacă relațiile dvs. cu partenerul au evoluat, pe lângă strângerea de mână se practică și o îmbrățișare cu atingerea umerilor pe partea dreaptă. Este posibil ca unii kazahi să nu dea mâna cu femeile din rațiuni ce tin de obiceiurile musulmane (rar). Este de preferat să folosiți numele de familie când vă adresati partenerului. O femeie poate să-și extindă mâna spre a saluta, dar în cazul în care nu este acceptată, ea nu trebuie să se simtă ofensată. Mențineți contactul vizual în timpul salutului. La încheierea întâlnirii veți saluta din nou prin strângerea mâinii și același lucru îl veți face indiferent de câte ori te întâlnești într-o zi.

Cadourile nu se oferă după un protocol complex, de regulă la sfârșitul discuției. Când ești invitat la locuința partenerului, este politicos să aduci ceva pentru gazda, cum ar fi produse de patiserie. Dacă gazda este musulman practicant, nu se recomandă cadourile conținând alcool. Cadourile se deschid de obicei atunci când sunt primite.

La întâlnire, prezentarea se face în ordinea poziției profesionale și sociale. Folosirea titlului (academic și profesional) este folosită în afaceri. Formal, adresarea se face folosind întreg numele și titlul. Așteptați până când sunteți invitat să utilizați doar prenumele interlocutorului. Mesele în formă de T sunt adesea folosite pentru întâlniri, astfel încât ambele părți pot fi așezate față în față. Reprezentantul partii kazahă la întâlnire va sta în capul mesei și personalul său va fi așezat în ordinea descrescătoare a rangului. Echipa ta trebuie să se așeze în același mod. În general, înainte de a discuta afaceri are loc o conversație introductivă. Acest lucru poate avea loc în timpul servirii ceaiului/cafelei. Așteptați gazdele să aducă discuția despre afaceri. Alocați timp în construirea unei relații. Asemeni unei familii, kazahi vor să fie siguri că partenerii sunt de încredere. Șeful echipei de discuții deschide discuția și introduce echipa sa, în ordinea rangului. Întâlnirile au un timp de începere, dar nu totdeauna se încheie la timpul prestabilit. Gazdele sunt cunoscute pentru discursuri "ocolitoare" și în consecință, ar fi dificilă predeterminarea momentului când o întâlnire se va termina.

Cărți de vizită sunt importante pentru a stabili poziția partenerilor și a poziției în societate. Se pot folosi cartile de vizită primite de la o persoană importantă atunci când încearcă obținerea accesului sau discuție. Cărțile de vizită sunt schimbate fără un ritual deosebit și adesea nu toți interlocutorii au cărți de vizită, adesea pretinzând că "tocmai s-au terminat" sau au fost uitate. Deși cei mai mulți oameni de afaceri kazahi învățau limba engleză, este de preferat să aveți cărțile de vizită tipărite și în limba rusă, pe una din părți.

Protejarea onoarei oamenilor este un lucru important în societatea kazahă și de aceea kazahii își ajustează *conversația* astfel încât mesajul să fie transmis într-un mod diplomatic. Au tendința de a vorbi reluând lucrurile, mai degrabă decât în mod liniar. Vor răspunde favorabil unei solicitări "ocolite", mai degrabă decât unei întrebări directe. Este posibil ca unii

kazahii sa aiba un comportament ce pare "volatil", putand ridica vocea pentru a-si impune argumentul. Sunt cunoscuti pentru incercarea de a-si prezenta argumentele lor. Mentineti-va calmul, deoarece, există o linie fină între perceptia apararii interesului si ceea a agresivitatii. Ierarhia este respectata în Kazahstan. Persoana cea mai in varsta nu este contrazisa vreodata sau criticata, mai ales în public. Este de aşteptat ca si dvs. sa tratati kazahii in varsta în mod politicos. Discutiile de afaceri variaza în funcție de tipul de entitate de afaceri. Sectorul privat este de multe ori mult mai focalizat și occidentalizat; lucrurile sunt mai fluide in discutiile cu entitățile publice, care urmează mai atent regulile de protocol și birocrăția, lucru care are implicati pentru desfasurarea întâlnirilor și necesita răbdare. Nu întotdeauna veti obtine raspunsuri clare la intrebarile dvs. sau va fi nevoie sa reveniti pe cale scrisa, desi nici in acest caz nu exista garantia primirii unei pozitii. Natura ierarhică a culturii kazahe inseamna ca acestia vor dori să se întâlnească cu interlocutori de rang similar. Prin urmare, este important de a transmite un CV al dvs. înainte de orice reuniune.

NORME PRIVIND ACORDAREA VIZEI DE INTRARE ÎN KAZAHSTAN ȘI REGIMUL STRĂINILOR

Cetățenii români care doresc să călătorească în R. Kazahstan cu pasapoarte turistice au nevoie de viză de intrare. În România vizele se obțin de la [Ambasada Republicii Kazahstan din București](#). Ministerul Afacerilor Externe kazah a informat misiunile diplomatice ale statelor membre UE ca in conformitate cu noul Cod administrativ, intrat in vigoare la 1 ian 2015, depasirea termenului sedere in Kazahstan cu trei zile, este doar avertizata verbal, insa depasirea celor trei zile se sanctioneaza la decizia unui judecator cu amenda sau arest administrativ. Exista insa relatari pentru cetateni europeni care chiar in termenul de trei zile de depasire a vizei de intrare au condus la pierderea cursei de avion. Mai trebuie retinut ca documentul de intrare stampilat la intrarea in Kazahstan trebuie predat la iesire, lipsa acestuia rezultand de asemenea in retinerea preventiva sau amenda, evident tot cu pierderea cursei aeriene.

De asemenea, cetățenii români care călătoresc în R. Kazahstan cu pasapoarte turistice au obligația ca, în termen de 5 zile lucrătoare de la data trecerii frontierei de stat, să se înregistreze la serviciul Poliției de Migrație din cadrul MAI local, dacă intrarea în R. Kazahstan nu s-a realizat prin cele 12 aeroporturi internaționale. Este bine sa consultati partenerul si/sau hotelul unde sunteti cazat pe aceasta chestiune pentru evitarea unor situatii delicate. Pentru persoanele care stau mai mult de 30 zile în Kazahstan, Poliția de Migrație poate solicita și prezentarea unor certificate de test HIV, nu mai vechi de o lună, aspect ce trebuie verificat la emiterea vizei. Călătoria cetățenilor străini în unele zone din apropierea frontierelor necesită obținerea unui permis special de la autorități. Recomandam respectarea instructiunilor autoritatilor vamale si a autoritatilor de frontiera, pentru evitarea oricaror complicatii si probleme la iesirea din Kazahstan. [Detalii privind procedura de obtinere a vizelor pentru Kazahstan.](#)

In vederea sprijinirii oamenilor de afaceri kazahi, parteneri de afaceri, se pot oferi acestora [detalii privind procedura de obtinere a vizei pentru Romania](#). Rugam a se citi si [facilitatile oferite de Romania la acordarea vizei pentru cetatenii kazahi](#).

ALTE INFORMATII UTILE

Delegatii individuale si misiuni economice

Solicitarea sprijinului pentru organizarea unei delegatii individuale si/sau a unei misiuni economice in grup, in special in cel de-al doilea caz trebuie facuta cu avizarea [Ministerului Economiei, Comertului si Relatiilor cu Mediul de Afaceri - Departamentul pentru Comert Exterior si Relatii Internationale](#), sub a carei coordonare se afla reseaua externa a Birourilor de Promovare Comerciala Economica (BPCE). In acest context, deplasarea pe spatiu, fara anuntarea prealabila cu suficient timp inainte, timp necesar pregatirii vizitei, exonereaza BPCE Astana de orice responsabilitate. Solicitarea sprijinului dupa sosirea pe piata, face imposibila sau in cel mai fericit caz extrem de dificila acordarea oricarui sprijin logistic. Mentionam aici ca BPCE nu dispune de posibilitati de asigurare a translatiei si oamenii de afaceri trebuie sa se asigure inainte de sosirea la Astana ca au rezolvata aceasta chestiune. Precizam ca limba uzuala de comunicare este limba rusa. De asemenea, BPCE nu poate asigura rezervarea de spatii de cazare (nici macar in cazuri de urgenta), aranjamentele la hoteluri fiind exclusiv responsabilitatea delegatilor. De retinut ca posibilitatile logistice de sprijinire a companiilor romanesti la Alma Ata sunt reduse datorita distantei mari intre Astana si Alma Ata (1250 Km). Chestiunile ce tin de securitate, incalcarea legii, a regimului strainilor, reglementari privind munca si altele asemenea, sunt exclusiv in competenta sectiei consulare din cadrul Ambasadei Romaniei si persoanele care au astfel de probleme sunt rugate sa se adreseze numai sectiei Consulare, singura care le poate acorda asistenta.

Siguranță și criminalitate

Cel mai adesea vizitele in Kazahstan sunt fara probleme si ca in majoritatea oraselor mari, criminalitatea este prezenta, strainii fiind vizati intotdeauna. Nu se cunosc cazuri de jaf sau violenta impotriva cetatenilor romani prezenti in Kazahstan. Riscul unor evenimente neplacute creste noaptea si in jurul localurilor. Este bine de evitat: deplasarea in timpul noptii, mersul de unul singur. Folositi pe cat posibil mijloace de transport asigurate de colegi sau prieteni, sau taxiuri oficiale (EcoTaxi elibereaza si chitanta). Pastrati obiectele de valoare si documentele in locuri cat mai sigure.

Poliția kazahă poate legitima persoanele străine pe stradă. Daca aveti indoilei puteti să solicitați legitimarea organelor de poliție. Păstrati documentele și valorile personale în locuri sigure, biletele de călătorie, banii, cărțile de credit și sa nu fie expuse în mod vizibil sau sa fie lasate in autovehicule.

Calatoria cu avionul

Cu exceptia Air Astana, toate companiile aeriene kazahe nu au permisiunea sa opereze in spatial aerian comunitar european deoarece nu asigura conditiile de siguranta minime acceptate international. La nivelul UE, cu exceptia Air Astana, nu se cunoaste daca procedurile de intretinere pentru zborurile interne indeplinesc conditiile tehnice minime si daca pasagerii sunt acoperiti de asigurare.

Desi nu sunt cunoscute cazuri cu cetateni romani, exista exemple când, invocând anumite reguli și proceduri de ordine interioară, organele vamale și ale politiei de frontieră din aeroporturile internaționale au pretins strainilor bani pentru a le permite să treacă frontiera.

În cazul unor incidente care afectează siguranța persoanei sau a bunurilor, vă recomandăm contactarea celui mai apropiat birou al poliției locale.

În cazul pierderii pașaportului românesc, se recomandă sesizarea biroului local de poliție și secția consulară a Ambasadei României.

În cazul unor incidente grave (accidente, tâlhării), care necesită intervenția imediată a autorităților, trebuie apelate următoarele [numere de urgență](#):

101 – pompieri și descarcerări auto;

102 – poliția;

103 – salvarea Astana;

104 - autoritatea pentru situații de urgență;

112 – punct de anunțare și dispecerat pentru situații deosebite.

Sistemul medical

În ciuda echipamentelor moderne din clinici și spitale, asistența medicală în R. Kazahstan este sub standardele europene. Recomandăm celor ce vizitează Kazahstanul să fie încheiată o asigurare medicală, de călătorie și de viață pentru întreaga durată a deplasării. În cazul în care sunt necesare servicii medicale, trebuie respectate instrucțiunile primite de la societatea de asigurări care a încheiat polița. Aceasta va indica unitatea/unitățile medicale care pot furniza serviciile medicale pe baza poliței de asigurare, în conformitate cu clauzele prevăzute în polița de asigurare. Serviciile medicale suplimentare, neacoperite de polița de asigurare, vor fi achitate în mod individual de beneficiar. La încheierea polițelor de asigurare vă recomandăm verificarea condițiilor de aplicare specifice a poliței pe teritoriul Republicii Kazahstan.

Condiții privind traficul auto

Sistemul de circulație auto este similar celui european. Datorită condițiilor meteo extreme din perioada decembrie - februarie, persoanele care intenționează să conducă un autoturism în Kazahstan trebuie să-și ia măsuri de siguranță suplimentară, în special: dotarea autoturismului cu sistem de pornire automată a autoturismului la scăderea accentuată a temperaturii (care poate ajunge și la -50 grade C), cauciucuri de iarnă cu crampe, unelte de curățare a geamurilor și deblocare închizători uși, etc. De asemenea, trebuie reținut că perioada sfârșit octombrie – început aprilie este perioada de iarnă (zăpeză abundentă, gheață la sol, lapovită, carosabil înghețat, mazgă, etc) condiții care îngreunează traficul. Frecvent, datorită schimbărilor bruște de vreme, drumurile ce leagă principalele orașe de Astana sunt închise. Riscul rămânării înzăpezit pe drumurile exterioare orașelor este foarte mare în perioada de iarnă, salvarea dintr-o astfel de situație fiind extrem de dificilă, doar după liniștirea condițiilor meteo. Menționăm că Ambasada nu poate interveni în astfel de cazuri, numai autoritățile locale dispunând de echipamente și posibilități de salvare.

Străzile sunt slab iluminate, în special în orașele de provincie, iar în afara localităților indicatoarele și marcajele de îndrumare sunt relativ rare. Un GPS este de mare utilitate. În general, conducătorii auto trebuie să acorde mare atenție partenerilor de trafic pentru evitarea unor evenimente neplăcute. Starea generală a drumurilor este necorespunzătoare, cu excepția orașelor și a zonelor limitrofe. Limitele de viteză admise: 50 km/h în localități/ 60 km/h în Astana / 90 km/h în afara localităților. În afara localităților se circulă cu lumina de întâlnire (faza scurtă) inclusiv pe timpul zilei. Permisul de conducere internațional (însoțit de

cel național) este recunoscut pe perioada valabilității vizei. Dacă viza se prelungește, trebuie obținut un permis de conducere local. Este necesar ca soferul să se asigure că are tot ce trebuie în mașină. Autoturismul trebuie să fie în stare bună de funcționare, deoarece distanțele între orașe sunt mari și fără puncte de service. Trebuie acordată atenție și la alimentarea cu benzină, datorită distanțelor mari între benzinării. Drumurile sunt cel mai adesea în stare proastă (uneori extrem de proastă), iar condițiile meteo nefavorabile pot înrăutăți și mai mult situația.

Atenție la zonele închise sau de securitate, deoarece sunt necesare aprobări speciale pentru tranzit. Unele zone militare nu sunt clar marcate și trebuie acordată atenție în zonele îndepărtate de orașe. De asemenea, trebuie verificat cu atenție dacă se intenționează trecerea frontierei în Uzbekistan, ea putând fi închisă (de către partea uzbekă) fără avertisment prealabil.

Utilizarea cărților de credit

Sunt acceptate cărți de credit internaționale la supermarketuri, unele magazine, majoritatea hotelurilor și restaurantelor mari din Alma-Ata, Astana și celelalte orașe-centre regionale.

Regimul medicamentelor

Pot fi introduse în R. Kazahstan numai medicamente pentru uz personal.

Pe plan local pot fi cumpărate medicamente fără prescripție medicală (exceptând cele care au regim special).

Reglementări vamale

Este permisă introducerea sau scoaterea în/din Kazahstan a maximum 2 l de băuturi alcoolice și a maximum 0,5 kg icre negre. Obiectele de valoare și aparatura electronică se declară la trecerea frontierei (atât la intrare cât și la ieșire). Există reguli stricte la exportul de antichități din R. Kazahstan. Suma maximă permisă (nedeclarată) la ieșirea din R. Kazahstan este de 3000 USD. Sumele mai mari de bani se declară. Persoanele care stau o perioadă scurtă de timp pe teritoriul Kazahstanului, pot scoate din această țară o sumă echivalentă cu cea declarată la intrarea în țară. Declarația vamală se păstrează până la ieșirea din țară.

Sărbători oficiale în Kazahstan:

1,2 ianuarie – Anul Nou

7 ianuarie – Sărbătoarea Crăciunului conform canoanelor Bisericii ortodoxe ruse

8 martie – Ziua internațională a femeii

21-23 martie – Naurız Meyramy (sărbătoarea primăverii - Anul nou)

1 mai – Sărbătoarea unității popoarelor din Kazahstan

9 mai – Ziua Victoriei (împotriva fascismului)

6 iulie – Ziua capitalei – Astana – Ziua de naștere a "primului președinte"

31 august – Ziua Constituției Republicii

1 decembrie – Ziua primului președinte

2 decembrie - Sarbatoarea primului președinte

16 -17 decembrie - Ziua Independenței – Ziua națională

Pentru anul **2016** trebuie avute în vedere următoarele sărbători islamice:
6 iunie – începutul Ramadanului
25 iunie-4 iulie – Lailat ul-Qadr
6 iulie Eid al Fitr
10-11 septembrie Eid al Adha - Sărbătoarea islamică a sacrificiului sau "Kurban ait"

ADRESE UTILE

Ambasada României la Astana

Adresa: Str. Saraişâk (ул. Сарайшык) nr. 28, Astana
Telefon: 007-7172.28.62.01; Fax: 007-7172.28.62.03; Email: amb@romania.kz
Secția Consulară: Telefon: 007-7172.28.60.44
Biroul Economic: Telefon: 007-7172.28.62.02; Email: astana@dce.gov.ro
Ambasador: excelența sa, Nicolae Ureche, este acreditat și în Republica Kârgâză și în Republica Tadjikistan

Ambasada Republicii Kazahstan în România

Adresa: Strada Crangului nr. 13, Sector 1, București
Telefon: (0040-31) 107 10 83; (0040-21) 230 08 65; Fax: (0040-21) 230 08 66; E-mail: bucharest@mfa.kz ; Website: <http://kazembro.kz>
Ambasador: excelența sa, Batrasev Daulet
Secția consulară: 0040-31 1071548; E-mail: consul.bucharest@mfa.kz
Program de lucru: luni, marți, joi, vineri 09.00-12.30 primirea documentelor pentru viza și 14.30-17.00 eliberare vize

Instituții centrale de stat, asociații profesionale din Republica Kazahstan

Guvernul Republicii Kazahstan www.government.kz
Ministerul Energiei www.energo.kz
Ministerul Agriculturii www.mgov.kz
Ministerul Investițiilor și Dezvoltării www.mid.gov.kz
Ministerul Economiei Naționale www.economy.gov.kz
Ministerul Finanțelor www.minfin.kz

National Holding "KazAgro" www.kazagro.kz
KazAgroFinance www.kaf.kz
Camera Națională a Antreprenorilor a Republicii Kazahstan www.palata.kz
Kazakhstan Entrepreneurs Forum www.businessforum.kz
Statistica
Agenția de Statistică a Republicii Kazahstan www.stat.gov.kz
Banca Națională a Republicii Kazahstan www.nationalbank.kz

Expozitii
ITECA www.iteca.kz
TNT Productions www.tntexpo.kz
Astana Expo www.astana-expo.com
Atakent Expo www.exhibitions.kz
Expo Central Asia www.expocentralasia.com

Index companii

Yellow Pages Kazakhstan www.yellow-pages.kz

Kompass www.kompass.com

Informatii de calatorie

KazTourism www.kaztourism.kz

Trip Advisor www.tripadvisor.com

Companii de servicii juridice

[GRATA](#)

[Dentons](#)

[BMF Group](#)

[Sayat Zholshy & Partners](#)

[Baker & Mckenzie](#)

[Linkage & Mind](#)

[alte companii de consultanta juridica](#)

Companii de servicii de traductie

[Translator Group](#)

KazTranslation

Astana, Abai Ave 24/1, birou 52

Telefon +7 702 111 3939 , +7 702 790 3643

info@kaztranslation.com

[Translation Partnership](#)

Telefon: +7 7172 230396 ; +7 7172 230750 ; +7 7789621240 ; +77053027100

Email: transpartnership@gmail.com ; transpartnership@mail.ru

Kulyan Janabayeva – persoana fizica

Telefon: +7 7013113322,

Email: kjanabaeva@mail.ru

ALIMGOZHIN, Talgat – persoana fizica

Telefon +7(702)2174287; +7(701)4464511

Email: talgatalimgozhin@gmail.com

[INTERA translation Agency](#)

Vitaliy Krotov

Telefon: +7 7172 272127 ; +7 7017148590

Email: info2@intera.kz

Nota:

Pentru redactarea acestui indrumar au fost folosite urmatoarele surse:

Indrumari de afaceri-editia 2015; Wikipedia; www.mae.ro; UKTI; BM; Agentia de statistica a RK; Banca Nationala a RK; pagina Guvernului kazah.

Important !

Cu toate că s-au făcut toate demersurile pentru a verifica informațiile prezentate în acest document si ele sunt actuale si corecte dupa cunoasterea noastra, *utilizatorii sunt rugati sa*

verifice ori de cate ori este nevoie, pentru ca sa nu fi avut loc modificari sau schimbari de situatii. Autorul indrumarului (BPCE Astana si Ministerul Economiei, Comertului si Relatiei cu Mediul de Afaceri) nu isi asuma nici o responsabilitate pentru erorile, omiterile, sau interpretările contradictorii prezentate in acest document.

Cititorii trebuie să își asume în întregime responsabilitatea pentru stabilirea aspectului legal și moral al fiecărei afaceri întreprinse sau puse în practică într-o anumită zonă geografică specifică, indiferent dacă aceste afaceri sunt sugerate, direct sau indirect în această prezentare. Autorul nu este responsabil pentru nici o pierdere, risc sau distrugere în urma utilizării/punerii în aplicare a oricăror informații prezentate în acest document.

BPCE Astana nu isi asuma nici o responsabilitate pentru neindeplinirea sau indeplinirea defectuoasa a serviciilor prestate de companiile juridice si financiare prezentate in acest Indrumar, includerea in lista fiind considerata doar o sugestie.

Deși Indrumarul de afaceri conține în principal informații obținute din surse publice, datorită faptului că acestea au fost coroborate cu observații care au fost verificate la fața locului, acesta nu poate fi reprodus parțial sau în întregul său, sau citat în cadrul unor lucrări sau articole, decât cu acordul emitentului, respectiv BPCE Astana. Orice întrebuintare a textului din Indrumar fara acordul prealabil al BPCE Astana este considerata ca s-a facut cu incalcarea legislatiei privind drepturile de autor din Romania.